

Idoia Zenarruzabeitia Beldarrain, EAEko lehendakariordea, eta Ogasun eta Herri Administrazio sailburua:

**“Indarrean dagoen hirukoa
etorkizunerako apustu
estrategiko bat da”**

Euskadiko instituzioetan bigarrena da, Juan Jose Ibarretxe lehendakariaren ondoren. Zuzenbidean lizentziatu zen Deustuko Unibertsitatean eta, harrezkero, politikagintzan ibilbide oparoa du emakume honek, orain ia hogeitaz hasi baitzen arlo publikoan lanean. Tinkoa eta zorrotz defendatzen ditu bere ardurapeko eskumenak. Gaur egun, Ogasun Saileko buru da. Egungo politikaz zein gizarteko beste zenbait gaiez mintzatu gara berarekin.

10. or.

Saharan itxaropena bidelagun

Basamortuan; hogeita hamar urte daramatzate saharrek basamortuan, euren lurraldera noiz itzuliko zain. Aljeriako errefuxiatu guñeetan bizi diren 200.000 sahararrak nazioarteko elkartzasunari esker bizi dira. Euskal Herriaren eskuzabaltasuna oso lagungarria izan da bide horretan. Salek Baba Hassena Saharako Errepublika Arabiar Demokrati-koko Kooperazio ministroarekin hitz egiteko aukera izan dugu.

13. or.

Eztabaida: Nolakoa izan beharko luke telebista publikoak?

Telebistaren aurrean bi ordutik gora ematen ditu, batez beste, gutako bakoitzak. Ezin da ukatu: telebista gehiegi ikusten dugu egunero; ez da harritzekoa, beraz, telebista maiz hizpide izatea. Gaur egungo telebistak asetzen gaitu? Telebista publikoek jorratu behar dute pribatuek eskaintzen ez dutena? Ez dira gutxi telebista publikoak izaera berezia izan beharko lukeela pentsatzen dutenak, baina kontrakoak ere ez dira falta. Gurean, hobe ez, gai honen harira, buru adina aburu topa ditzakegu. Eztabaida honetan, batzuen hausnarketak jasotzen saiatu gara, nolako telebista publikoa nahi dugun argitzeko balioko digu-telakoan. Hauek dira beren ekarpenekin lagundu digutenak: Andoni Ortuzar, Edorta Arana, Juanba Berasategi, Fermin Etxegoien, Enrique Campos, eta Carlos Gil.

20. or.

6
Idazki-ereduak
Egitarrak:
ospakizunak,
ekitaldiak...
nola adierazi?

16
Gramatika
Nola eman agindu
eta azalpen
txikiak haurrei
euskaraz?

22
Giza baliabideak
Zenbait gomendio,
bilera eraginkorrak
egiteko

PAPER
BIRZIKLATUA

Zuzendaritza:
Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea (IVAP)

Koordinatzailea:
Joseba Lozano

Diseinua, fotokonposizioa eta inprimatzea: Itxaropena S.A.

Marrazkiak: Concetta Probanza

Zenbaki honetako lankideak:

Kaxildo Alkorta, Jose Mari Arakama, Aintzane Arrieta, Iñaki Bazán, Kristina Berasain, Luis Elizondo, Mikel Garmendia, Martin Gartzandia, Joseba Lozano, Luma, Begoña Martínez, Eneko Oregi, Manu Ortega, Nerea Pikabea, Rafael Saiz, Rosa Mari Urrutia, Arkaitz Zubiri.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ aldizkarian argiratutako artikulua berridatz daitezke, bai osorik, bai zatika, baina artikulua nondik atera diren aipatu behar da beti.

ADMINISTRAZIOA EUSKARAZ aldizkariak ez ditu derrigorrez bere egiten artikulua eta kolaborazioetan agertzen diren iritziak.

ADMINISTRAZIOA
EUSKARAZ

ISSN: 1576-5563. **Legeko Gordailua:** BI-1141-93. **Egilea:** Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea Donostia-San Sebastián 1. 01010 VITORIA-GASTEIZ. Tel. 945 01 76 00. /http://www.ivap.org

PERTSONAIA

Naroa Agirre, kirolaria:

“Ezin nuen imajinatu Joko Olinpiarretan seigarren postua lortuko nuenik”

Atenasetik duela gutxi etorri zen, diploma olinpiarra poltsikoan zuela etorri ere. Pertika-jauzian seigarren postua erdietsi behar izan zuen horretarako. Ordura arte lortutakoa ere ez da nolanahikoa: 4,47 metroko jauzia eginez, Espainiako Estatuko markarik onena eskuratu zuen. Baina Naroa ezaguna ere bada *Goenkale* telesailean aktore lanetan aritzen delako.

Zer ekarri dizu Joko Olinpiarretan lortutakoak?

Atenasera abiatu aurretik, ezin nuen halakorik imajinatu. Seigarren postua lortu eta, horrela, diploma olinpiarra eskuratzea sorpresa handia izan da niretzat. Joku zikinik gabe noraino irits naitekeen ikusi ahal izan dut. Dopina ez da kirolari guztion kontua. Orain, lortutakoa-
ren ondoren, erronka etorkizuna da.

Nola lortu zenuen seigarren postua?

Lehenengo eta behin, gutxieneko marka lortu behar izan nuen, Joko Olinpiarretan parte hartu ahal izateko. Gero Atenasen asko lagundu zidan 4,40 metroko jauzia aurrenekoan gaintzeak. Hurrengo jauzia 4,55 metrotan ezarri zuten, baina hori ezin izan nuen gaintu. Hala ere, aurreko saltoari esker, seigarren postuan gelditu nintzen.

Zer behar da pertika batekin hain altu igotzeko?

Osagai ugari eragiten dute horretan. Batetik, garrantzitsua da garaiera nahikoa izatea, hala pertika goragotik heldu baitaiteke. Abiadura azkarrak ere laguntzen du jauzia egiterakoan. Horrez gain, saltoa egiteko indarra funtsezkoa da. Honek guztiak, ordea, ez du ezertarako balio teknika egokirik gabe.

Zer nolako entrenamendua izaten duzu zuk?

Nik denbora gutxi daramat pertika-jauzian. Honetan aritzen direnak askoz lehenago hasi ziren. Gehienak pertikarako egokiagoak diren kiroleetatik datoz. Haiek duela lau urte salto egiten zuten moduan ari naiz ni orain. Teknika hobetzen ari naiz, eta arlo horretan hobeto moldatu ahala, gorago egingo dut jauzi.

Lehenago luzera-jauzian eta jauzi hiru-koitzean aritua zara. Nolatan hasi zinen pertikan?

Atletismoan aritzen garenok diziplina guztiak probatzen ditugu noizbait. Hasiera batean,

hobea nintzen luzera-jauzian, baina Anoetara joan eta Jon Carlak bere kirolariak nola entrenatzen zituen ikusi nuenean, pertika-jauzia aukeratu nuen.

Zer asmo duzu etorkizunerako?

Entrenatzen segituko dut. Lan asko daukat aurretik. Orain arte lortutakoa gaintzea da nire helburua.

Badira ia bost metrotara iristeko gai diren emakumezko pertika-jauzilariak. Zenbat zentimetro gehiago egin ditzakezu zuk?

Bost metro gaintzera iritsi ez badira, interes komertzialengatik da. Nik, berriz, oraingoz 4,47 metroko marka daukat, baina badakit askoz gehiago egin dezakedala.

Gaur egun Espainiako Estatuko marka zuk zeuk duzu. Dana Cervantesekiko lehia maiz agertzen da hedabideetan. Nola daramazu hori?

Bat ere arazorik gabe. Kazetariak sortutako morboa besterik ez dago hor. Nik Dana eza gutzen dut eta ondo moldatzen naiz harekin. Gainera, Estatuan pertika-jauzian beste norbait egotea mesedegarria dela uste dut, horrek bizi gehiago ematen baitio kirol diziplina honi.

Goenkale ETB1eko telesailean aktore ibili zarela ere ezaguna zara. Nola hasi zinen bertan?

Kasualitate hutsa izan zen. Pertsona ezagunak sartzen dituzte tarteka. Ni behin agertu nintzen eta gustura gelditu zirenez, gehiagotan aritzeko eskatu zidaten.

Ingurugiro Zientziak ikasi dituzu. Etorkizunean horretan aritzeko gogorik baduzu?
Orain pertika-jauzian arituko naiz, baina hori bukatzen dudanean, kirolaren inguruko zereginetan ez bada, ikasitakoarekin zerikusia duen lanen batean aritu nahiko nuke.

Arkaitz Zubiri
Kazetaria

Agur t'erdi, adiskideak:

Pozik jaso eta irakurtzen ditut zuen aldizkariak. Uztailko 45. zenbakian, euskal abizenen inguruko kontuak irakurri ditut. Hemen Bruselan latinoamerikar asko dago; nik euskal abizenak dituen Peru eta Ekuadorreko pertsonak ikusten ditut inguruan.

Gizaseme batek Berastegi zuela abizena esan zidan, ezagutu nuen; "Herri dotorea dago izen horrekin Euskal Herrian" esan nion eta hura ikustera joateko gogo piztu nion. Geroztik, Gorrotxategi eta Aulestia ezagutu ditut. Azkeneko honek esaten zidan gogo baduela bere arbasoak non jaio ziren ikustera joateko; bere aitona-amonak omen ziren euskaldunak; aitonak Peru aldean jarraitu omen zuen, baina amona berriro Euskal Herrira joan omen zen.

Nik Burundin eman nituen 20 urte eta orain hemen nago Bruselan misiolari, errefuxiatu eta etorkinekin. Hiriburu honek mundu guztitik datozen biztanleak ditu eta horrekin bizimodua ere astindua dago. Gaurko gobernuak nazionaltasuna aitortu die atzeretik etorri eta hemen jaio edo bizitza gehiena egin dutenei.

Nederlandera pixka bat indartzen ari da, baina oraindik lan dute hizkuntza bezala onartua izateko. Marokoar eta turkiar gehienek dakizkite nederlandera eta frantsesa, baina belgikar asko daude oraindik bi hizkuntzak ez dakizkitenak.

Jarrai osasuntsu eta kementsu zuen egitekoak ongi eta pozik betetzen. Zuen berriengatik eskertuaz, adiskidetasunez agurtzen zaituztet.

Begoña Eskisabel Sukia
Brusela

JOXERRA INTERÍNEZ

BEHIN BEHINEKO FUNTZIONARIOA

interinez@mindless.com

Zuen iritziak, proposamenak, iradokizunak... bidaltzeko, idatz ezazue helbide honetara: webivap@ivap.es. Mezuarekin batera, izen-abizenak eta ENA adierazi beharko dituzue. Toki-arazorik izanez gero, ADMINISTRATZIOA EUSKARAZ aldizkariak eskubide osoa izango du testuak laburtzeko.

Hizking21: 'Kit, hator bizkor!'

Zientzia-fikzioa?

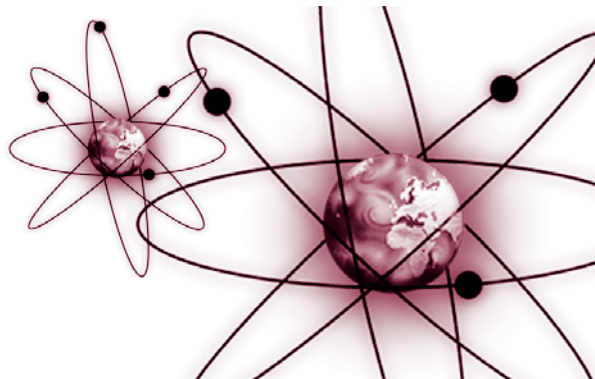
Imanol goiz jaiki da gaur. Iratzargailu zentralizatuak esnatu du gelako bozgorailuen bitartez. Ahots batek, egun on esatearekin batera, zer ordu den ere esan dio, eta gogorarazi dio zergatik jaiki behar izan duen goiz. Izan ere, astebete aurretik programatu zuen Imanolek, ahoz, sistema. Eta euskaraz. Autoan, bertako ordenagailuak GPS eta GSM sistema bat erabilita, eta jakinik gaur nora joan behar duen, trafikoaren berri eman dio. Euskaraz. Sakelako agenda ere berritsu jaiki da. Izan ere, agendaz gain ordenagailu, telefono eta posta-sistema ere bada. Mirenen amaren eguna da eta, loreak bidaltzea ezin ahaztu dezake. Gidatzen doalarik, euskaraz egin du enkargua. Baina ez hitzak soinu moduan grabatuta: sistemak enkargua ulertu du eta mezu idatzi bat helarazi du lore-dendara. Ordaindu ere berdin egin du.

Aguraingo enpresara heldu da eta konpondu behar duen makinaren aurrean dago. Bertsio zaharra. Kaskoak ipini ditu eta sarera konektatu da. Barra-kodea irakurrita, badaki zein makina den eta haren historial guztia. Sistemak makinaren planoak pantailara ekarri dizkio. Tira! Hementxe dago hautsitako pieza. Aldatu beharra dago. Ba ote dugu ordezkorik? Ea sistemak zer dioen... Bai; Altsasuko biltegian gainera. Hemendik ordubetera, konponduta. Dena ahoz, dena euskaraz.

Bitartean, posta kontsultatu du Imanolek. Begiak itxi eta sistemak mezuak banan-banan eskaintzen dizkio. 'Bai' edo 'ez' erantzunda, agindu egiten dio sistemari hau zein hura ozen irakurtzeko. Gehienak euskaraz, gaztelaniaz eta frantsesez daude. Berdin dio: zein bere hizkuntzan irakurtzen du. Hara! Mazakok Kyototik idatzi dio! Ingelesezt. *No problem!* Itzultzaile automatikoa ipinita, berdin-berdin entzungo dut haren mezua euskaraz. Haurdu dago Mazako! Erantzun beharra dago. Imanolek euskaraz diktatu dio sistemari erantzuna, hark itzuli eta bidali egin du.

Aitak erakunde publiko bateko dokumentazioaren ardura du. Bertako langileek sortzen dituzten dokumentuak sailkatzeko, dagoeneko ez ditu ireki behar. Programak aztertzen ditu, testu-dokumentuak direla, kalkulu-orriak direla, irudi direla zein soinu direla. Eta edukia ezagutzen duenez, automatikoki sailkatzen dira, eta bilaketak askoz ere azkarrago egin daitezke. Gainera, erakundeko langileek erabiltzen duten estiloa eta terminologia homogeneoa izan dadin, tresna bereziak ezarri dituzte zerbitzarietan. Gaur egun, testuen ortografia ez ezik, gramatika, maila eta estiloa bera zain daiteke. Zuzentasunaz areago, irudi korporatiboa eremu horietan ere zaindu beharra baitago.

Arratsaldezt, umeak museora eramane ditu Imanolek. Bisitari bakoitzak nahi duen hizkuntzan jaso ditzake azalpenak, eta galderak egin ere, nahi duen hizkuntzan. Baina gidaria ez da pertsona bat izango, ordenagailu bat baizik.

Ikerketa-proiektua

Zientzia-fikzioa? Tira, laster ez da hori izango. Esandako zeregin gehienak gaur egun gauzatu daitezke ingelesez, eta beste zenbait hizkuntzatan ere bai. Datozen urteotan eguneroko bihurtuko dira. Laster euskaraz ere izango ditugu. Eusko Jaurlaritzaren Industria Sailak diruz lagunduta, abian da Hizking21 ikerketa-proiektua. Euskal Herriko Unibertsitateko IXA eta Aholab taldeek, Elhuyar Fundazioak, Vicomtech elkarteak (EITBk eta Alemaniako IniGraphics-ek sortua) eta Robotiker zentro teknologikoak dihardute bertan.

Eguneroko bizitzan atzematen hasiak garen iraultza dator gainera. Ez bakarrik etxean edo lantegian, baita aisialdian, automobilean, eta hainbat zerbitzu erabiltzean ere. Batzuek bataiatu dute: *Ambient Intelligence*, edo Ingurune Adimentsuak. Hizkuntz gaitasunaz gain, haririk gabeko komunikazioa, ubikuitatea eta ahozkotatuna izango dira horren oinarrian.

Zeregin horietan guztietan bada elementu komun bat: sistema informatikoez gaitasun linguistikoa dute. Testuen eta grabazioen formari ez ezik, edukiari eta esanahiari erreparatzeko gai dira; ulertzeko gai, alegia. Horretarako, aparatuei asko 'erakutsi' beharra dago, eta horretan ari dira orain proiektuko bazkideak: gehien ezagutzen duten alorra lantzen. Horrela, Elhuyar Fundazioak eta IXA taldeak testu idatzien gaineko aspektuak landu dituzte: terminologia eta lexikografia, datu-base lexikalak, *corpus* linguistikoak, arau gramatikalak, morfologia... Aholab taldeak ahozko hizkuntzaren tratamendua hartu du bere gain: ahotsaren sintesia eta ezagutza, prosodia, emozioen adierazpena... VicomTech-ek (Visual Communication Technologies), ez da harritzekoa, euskaraz diharduten abatarren (pertsonaia birtualak dira abatarrek) eta komunikatzeko interfazeen ardura hartu du, hala nola zenbait aurreaplikazioetan beste sozioek garatutako tresna eta baliabideak integratzeko, eta Robotikerrek, azkenik, hain ugariak eta desberdinak diren gailu, plataforma eta estandarretan arazorik ez izatea eta haien arteko komunikazioa garatzea du helburu.

Hizking21 ikerketa-proiektua denez, ez da produkturik aterako zuzenean bertatik, baina haren emaitzetan oinarritutakoak datorren urtean hasiko gara ikusten.

Rafael Saiz
Elhuyar Fundazioa

Egitarauak

Ospakizunak, ikastaroak, ekitaldiak eta horrelakoak aditzera emateko erabiltzen ditugu egitarauak. Argi eta labur idatzi behar duzu, informazio xeheagoa beste idazki batzuen bidez ematen baita. Argi, labur... eta garrantzitsuena: ondo ikusteko moduan.

Honako hau izan daiteke antolabide nagusia:

- ▶ Orriaren goiko aldean, izenburua idatzi (horren bidez adierazten dugu zer egin behar den). Beheraxeago, non eta noiz egin behar den (ez ahaztu datu horiek).
- ▶ Ondoren, egin beharrekoen berri eman: egunez egun eta orduz ordu.
- ▶ Orriaren beheko aldean, azkenik, gainerako zehaztasunak: izena emateko epea, zenbat eta non ordaindu behar den, gehienez ere zenbat ikasle/ikusle/entzule...

Idazteko garaian eduki kontuan, gutxienez, honako hauek:

- ▶ Data ondo idatzi:
 - ✓ **Urriak 24an*. Kontuz *urriak 24* bezalako egiturarekin, aposizioan bakarrik erabil baitaiteke (Euskaltzaindiaren 37. araua). Hortaz, ezin da deklinatu.
 - ✓ **Azaroak, 5 ostirala*. Egitarauetan erabiltzen baduzu, erabili arreta handiz puntuazioa: *Azaroak 5, ostirala*.
 - ✓ **astelehena 8; *asteartea 9...* Astegunaren izena eta hilabete-egunaren zenbakia besterik erabiltzen ez baduzu, kontuz puntuazioarekin: *astelehena, (hilak) 8; asteartea, (hilak) 9; asteazkena, 10...* Izan ere, elipsia gertatu da.

- ✓ **2004ko urriaren 24an*. Ez jarri punturik milakoen eta ehunekoen artean: *2004ko urriaren 24an*.
- ✓ **2004.ko urriaren 24an*. Ez idatzi punturik zenbakia-
ren eta *-ko* atzizkiaren artean, *urte* hitza agertu ezean: *2004ko urriaren 24an*.
- ✓ **2004ko urteko urriaren 24an*. *Urte* hitza agertzea nahi baduzu, *-garren* atzizkia erantsi behar diozu *urte* kopuruari, puntuaren bidez: *2004. urteko urriaren 24an*.
- ✓ **2004ko Urriaren 24an*. Hilabeteak eta egunak letra xehez idatzi: *2004ko urriaren 24a*.
- ✓ **2004ko urriaren 24ean; *2004ko azaroaren 11ean...* Gogoan izan: *4an, 14tik, 24ra...; 11n, 31tik...* Beraz: *2004ko urriaren 24an/11n*.
- ✓ *2004ko urriaren 25ean*. Ahal bada, idatzi data oso-
-osoa (gutxienez, izenburuan); alegia, *urtea*, *hilabetea* eta *eguna*.
- ✓ *urriaren 24an, igandea/igandean/igandearekin*. Asteguna ere zehaztu behar baduzu, hiru modu horiek dituzu.
- ▶ Orduak ere zuzen idatzi:
 - ✓ *14:00etan, 11:00etatik, 09:00etara*. Orduei (XX:00) *-etan/-etara...* erantsi. Salbuespena ordu bata da: *01:00ean*.

Zure elkarteak txangoren bat edo ekitaldi bereziren bat antolatu behar badu, komenigarria da ongi azaltzea zer egin behar den orduz ordu edo egunez egun:

2004ko urriaren 29an, ostirala

"Kattusa" elkarte

TXANGOIA: Sos del Rey Católico eta Leireko Monasteriora

08:30ean: Autobusak Hiriberritik eta Urizarretik aterako dira. 10:30ean: Sos del Rey Católico herriko alde zaharra eta Sadako jauregia ezagutuko ditugu. 12:30ean: Leireko monasterioa bisitatuko dugu. Monasterio beneditar hori Nafarroako erregeen panteoia da, eta Nafarroako erresumaren sorrerakua. Han, eliza, kriptak eta ingurune paregabeak ikusiko ditugu.	14:30ean: Bazkaria, Zangotzako "Zurkillo" jatetxean: M E N U A Urdaiatzpiko iberikoa. Entsalada epela otarrainxka, onddo eta foiearekin. Salda. Bildotsa, txilindron erara. Sagar-budina. Kafea. 16:30ean: Zangotzan barna, nor bere kabuz. 19:00etan: Etxera itzuliko gara.
---	---

Izena emateko azken eguna: urriaren 25a, astelehena. Bazkariaren prezioa: 22 euro

- ✓ 10:30ean, 11:15etik, 12:40ra. Minutuei **-(e)an/- (e)tik/-(e)ra** ezarri. Minutuen bidez azaltzen ditugu erdiak eta laurdenak: **13:30ean, 14:15ean...** Nahiz eta gero **eta erdi** eta **eta laurden** irakurri.
- ✓ 09:30 – 10:30. Ordu tarteak deklinatu gabe idatzi nahi badituzu, marratxoaz lotu eta tarteak utzi marratxoaren aurretik eta ondotik.
- ✓ **Eguerdiko ordu bietan...** Idatziz hobe da, 24 orduko sistema erabiltzea: **14:00etan**.

► Kontuz fonetismoekin: *Baridxakuen goidseko 9dxetan ekitaldiau ingo da*. Horrek ez du esan nahi, ordea, *bariku, domeka, gura, jin...* bezalako hitzak baztertu behar diren (kontuan harturik non-zein-nola erabiltzen den).

Diseinuak laguntza handia eman dezake garrantzitsuenak ondo ikusteko: hasiera-hasieratik erabaki behar duzu zer-nolako letra-mota erabili, tamaina, tarteak ezker-eskubi, irudirik edo marraz-kirik sartu behar duzun, koloreak...

Jardunaldiak

EUSKAL ADMINISTRAZIOAK: ERDI AROTIK XIX. MENDERA ARTE

Euskalduna Jauregia (Bilbo), 2004ko azaroaren 26an

E G I T A R A U A			
9:00 – 9:15	Jardunaldien aurkezpena Ongietorria eta dokumentazioa banatzea Mikel ASARTA . IVAPeko zuzendaria	11:30 – 13:30	Ahaide nagusien arteko borrokak eta Gaztelaren eragina Gaztelako legeak eta administrazio-egitura indartu ziren garai hartan Aitor ETXEBARRIA . Eusko Ikaskuntza
9:15 – 11:00	Nafarroako erresumaren administrazioa Europari begira eginiko antolamendua Izaskun ORTIZ DE ZARATE . UPV/EHU	15:30 – 17:30	Borbondarren "Decreto de Nueva Planta" Estatuaren zentralizazio bortitza eta euskal instituzioak Joxe LERTXUNDI . Deustuko Unibertsitatea
Bazkaria: 13:30 – 15:30			
Hamaiketakoak: 11:00 – 11:30			

Matrikula: 60 €
2101-0054-97-0001113334
kontu zenbakian sartu

Izena emateko epea:
2004ko azaroaren 22ra arte

Izena emateko tokia:
IVAP Errekalde zumarkalea
18, 48009 Bilbo

Plaza kopurua: 140
Informazioa: www.ivap.org
Tf.: 94 4881600

IGURAIN 2004ko FESTAK

Irailaren 25ean, larunbata

12:00etan: Suziria.

12:30etan: Meza nagusia.

13:00etan: Otamena.

13:30etan: Altxarteko dantzariak, Plaza Nagusian.

15:00etan: Herri bazkaria, gaztetxean.

17:00etan: Zezen mekanikoa eta puzgarriak, haurrentzat.

19:30etan: Bertso poteoa.

20:00etan: Dantzaldia, Oskala taldearekin.

22:00etan: Zezensuzkoa.

01:00etik

03:00etara: Dantzaldia, Partz taldearekin.

04:00etan: Txokolate jatea, txoznetan.

Irailaren 26an, igandea

09:00etan: Dianak, herriko dultzaineroekin.

11:30etan: Herri hamaiketakoak.

13:00etan: Malabaristak, Plaza Nagusian.

14:00etan: Harrietxeko abesbatza.

15:00etan: Jubilatuentzako bazkaria.

18:30etan: *Garranga* zirkoa eta malabaristak, haur eta gazteentzat.

19:30etan: Ardoa eta gazta, herritar guztientzat.

20:00etan: Herri kirolak, pilotalekuan.

01:00etik

03:30era: Dantzaldia, *Ospel* taldearekin.

Zure herriko festetako egitaraua idatzi behar baduzu, kontuan izan, bereziki, nola idatzi behar diren datak eta orduak:

Jose Mari Arakama
HAEEko Administrazio Hizkeraren Atala

ADMINISTRAZIOA
EUSKARAZ 7

Mundua online

BLOG-AK

Euskal FiloBlogia

Izen hori du Ricardo Gómezek euskal filologiari buruz sortu duen *weblog* berriak. Baina, zer da *weblog*-a? Bada, Interneteko webgune bat; webgune hori sortzen duenak bere artikulua, dokumentu, iritzi... jartzen ditu jendaurrean, eskaparate batean jartzen diren bezala.

Ricardo Gómez Euskal Herriko Unibertsitateko irakaslea da eta, *weblog* honen bidez, bide bat zabaldu nahi izan du euskal filologiako ikasleekin eta, oro har, hizkuntzalari-tzan aritzen direnekin iritziak trukatzeko. Horrela, interesgarriak izan daitezkeen berriak, loturak, liburu eta artikuluei buruzko iritziak... bilduko ditu. Gehienak, egilearen artikulua izango dira, baina kolaborazioak ere izango dira.

FiloBlogia bloga ekainaren 30ean sartu zen sarera, hain zuzen ere, Hiztegia.net hiztegi bildumari buruzko artikulua batekin.

<http://filoblogia.blogspot.com>

Euskara eta Publizitatea

Iñigo Fernández Ostolazak sortutako *weblog*-a dugu, eta euskara eta publizitatearen inguruko iritziak jasotzen ditu: euskararen egoera, euskarazko itzulpenak, iragarle euskaldunak, publizitatearen inguruko terminologia euskaraz, euskararen publizitatea... benetako adibide eta guzti. Gaiarekin arduratuta dabilen edozeinentzat izango da interesgarria: hizkuntzalariak, euskara teknikariak, itzultzaileak, soziolinguistak, publizitate teknikariak, irakasle edo ikasleak, kazetariak...

<http://www.sweetcreeps.com/euskaraz>

Emankorrak izan daitezela blog berriak!

Lagunarteko Hizkerarekin Jolasean

Euskararen erabilera areagotzeko planetan dihardutenen buruhausteen artean, egoera informaletako hizkera lantzeko beharra egoten da; batez ere, gaztetxoek erabiltzen dituzten esamoldeetan antzematen dute hutsunea: ligatzeko, haserretzeko, adarra jotzeko... esamoldeak erdaratik hartzeko joera baitute gaztetxoek. Euskarak berezko dituen forma horiek belaunaldiz belaunaldi transmititzeko bideek askotan huts egiten dutenez, derrigorrezkoa da, adituen ustez, arlo hori bereziki lantzea.

Eta hutsune hori bete nahi du, hain zuzen ere, *Lagunarteko Hizkerarekin Jolasean* programak. Nafarroako Gobernuako Hezkuntza Departamentuko Euskara Zerbitzuak sortutako programa bat da, eta *Urtxintxa Eskolak* eta *Ttakun Kultur Elkarateak* batera garatzen dute. Horretarako, bi ekintza-mota antolatzen dituzte: alde batetik esku-hartze zuzeneko hainbat saio; eta bestetik, zenbait jarduera osagarri (*Kuxkuxeroa* txat-gunea, *Txutxu-Muxuka* txat gaztea, *Hitzontzia* liburutxoak...). Lan bikaina egiten ari dira.

Informazio gehiago lortzeko jo helbide hauetara:

www.urtxintxa.org

www.ttakun.com

www.aisia.net

Terminologiari buruzko nazioarteko II. Biltzarra

Pompeu Fabra Unibertsitateak Terminologiari buruzko nazioarteko II. Biltzarra antolatu du. Biltzarra azaroaren 26 eta 27an izango da eta helburuen artean honako hauek dituzte: terminologia arloa indartzeko politikak bultzatzea, mundu osoko adituen artean esperientziak elkar trukatzeko, ekimen berriak abian jartzea, lankidetzarako bideak zabal-tzea, terminologiaren inguruan aritzen diren adituen lanak azalaraztea eta prestakuntza beharrianak aztertzea. Informazio gehiago nahi baduzu, ikusi gune hau:

www.eaft-aet.net/es/cumbre2.htm

Martin Ugalde. ADIORIK EZ

Gazte-gazterik euskara eta euskal kulturari erabat emana. Langile nekaezina eta gizon konprometitua, eskuzabala: aldizkari honetako kolaboratzailea ere izana. Euskaltzaleok beti izango dugu gogoan.

Armairuko hilotza

Jubilatzera zihoan egun berean hilotz bat deskubritu zuen bere despatxuko armairuan.

Raimundo Oyarbidek, Arizmendiko Sekretario jaunak, aspaldian zuen antzema halako ustel usain sarkor bat bere bulegoan, baina ez zion garrantzirik eman, harik eta kiratsa pasilloetara hedatu zen arte. Egun hura zuen azkena udaletxean, eta garbiketa amaitua zuen ordurako, bulegoa hutsik zegoen. Ia-ia.

Abiatu aurretik, gelako izkin-izkinean zegoen armairu zaharra zabaldu zuen azken aldiz, hura ere hutsik egongo zelakoan, baina ahazturiko hainbat paper eta karpeta deskubritu zituen bertan. Harriturik, hasieran iruditu zitzaion paper haiei sagar lizunduen ozpin usaina zeriela, baina hogeita zazpi espediente beherago, kiratsa bestelakoa zen, arrain ustelarena bezalakoa. Eta hara hantxe higuinaren eragilea: espediente kadukatu bat, hamabost urte lehenago bertan hiltzen utzia eta lur eman gabe abandonatua. Raimundok berehala ezagutu zuen gorpu hura. Izerdi hotza sentitu zuen kopetan, hanka-eskuak dardarka hasi zitzaizkion. Une batez, zorabioak jota lurrera eroriko zela iruditu zitzaion.

Bitartean, Plaza Nagusian herriko bandak gogotsu eta martzialki jotzen zuen, “Agur Zuberoa”, eta alkateak, plaza erdian zain zegoela, beste behin ireki zuen urrezko Rolex erlojuaren kaxa, atzeko inskripzioari erreparatuz: *Raimundo Oyarbideri esker onez, Arizmendiko Udala.*

Baina Raimundok nahikoa zuen berearekin. Espediente zimeldu haren ondorioz, kartzelan zetzan, hamar urterako, aurreko alkatea, Dorronsoro jauna. Eta kasu ilun hari eskerak zen alkate bibote fineko jauntxo harroputz hori, erlojuai eta idazkariei atzealdeak arakutzen dizkiena. Ezin ukatu, hala ere, Raimundok zer ikusi handia izan zuela kontu horretan. Espediente hura justuen linboan betiko ahaztearen truke, urrezko erretiroa izango zuen. Dokumentu horiek argitara ateratzen baziren, orde, belauntzi berrian ez, kartzelan emango zuen Raimundok bere erretiroa. Adio betiko, bere itzal eta ospe ona.

Kartzelako beldurrez zegoela, Dorronsoro alkate ohia etorri zitzaion burura. Gizajoak inoiz ez zuen ulertu zergatik atxilotzen zuten; errekalifikazioak, maileguak, kontabilitatea... nahasiegia zen kontu hura dena bere ulermen apalarentzat. Eta hala, ertzainak udaletxera bila etorri zitzaizkionean, duintasun ustezko batez leporatu zien:

–Horregatik atxilotuko nauczue? –burua altxaturik, harro– Aulki batzuk falta direlako?

–Aulkiak ez, alkate jauna –zuzendu zion bere idazkari pinpirinak– dira asientoak, “asientos contables”.

Eta hantxe joan zen gure alkate destronatua, marmarka, “aulkiak, asientoak... ze axola dio, marijakintsu halakoa...”.

Baina orain ez zegoen armairuko hilotz hori erreanimatuko zuen praktikanterik eta, beraz, hobe zen espediente kirastua behin betiko desagerraraztea, frogarik utzi gabe.

Papera suntsitzeko makina izango zatekeen irtenbiderik onena, ez balitz espedienteak metro bete luze zuela, eta Arizmendiko Udalean ez dagoela halako makinarik. Kaletik

pasodoble torero baten doinuak zetozen. Herriko agintari guztiak, sekretario zaharraren omenaldirako plazan bilduta, udaletxeko eskailera nagusiei begira zeuden, sekretarioa noiz agertuko. Raimundok despatxuko atea ireki eta pasillora begiratu zuen, ez zegoen inor. Giltzaz atea itxi eta zaborrontzirantz abiatu zen, latazko zilindro herdoildua gela erdian jarri eta hantxe bota zuen karpeta mordoa. Azkeneko orriari txiskeroaz su eman eta besteen gainera bota zuen.

Espero zitekeenez, sutzar malapartatu hark sekulako hodei beltza sortu zuen gelan, eta Raimundok edifizioaren atzealdeko leihoa ireki behar izan zuen amasa hartzeko. Alperrik. Fatxadako balkoi nagusia zabaldu zenean, bandak jotzeari utzi zion, jendea isilik gelditu zen, eta alkatea zurrin jarri zen, sekretarioak, bere despatxutik, esker oneko hitzen batzuk botako zituelakoan. Baina han ez zen hitzaldirik egon. Balkoia zabaltzean sortu zen haize korronteak zaborrontzia lurrera bota zuen, eta su hartu zuten berehala kortina-mahai-aulki-fitxategiek. Apokalipsiaren pregonaria balitz bezala irten zen Raimundo balkoira, txinparta eta kezko laino batean bildurik, garasika eta espantuka, sorospen eske.

Suhiltzaileak heldu zirenean, Raimundo herriko bandaren makilan zegoen zintzilik. Ordurako kiskalita zegoen egurrezko balkoia, eta jendea oihuka eta txilioka, bere onetik aterea. Azkenean, orde, onik jaitsi zuten sekretario zaharra udaletxeko banderatik, eta jendeak txaloka agurtu zuen anbulantzia sartu zutenean. Erizainak anbulantziako atea itxi aurretik, orde, alkatea agurearen kamillara hurbildu zen, eta belarrira xuxurlatu zion irribartsu:

–Raimundo, hire bulegoa garbi geratuko zuan behintzat!

–Bai, jauna, sentitzen dut, istripua izan da, nik ez...

Alkateak ez zion jarraitzen utzi, prakaren eskuineko poltsikoan urrezko Rolex sartu zion, sorbaldan zaplada bat eman eta begi-keinu maltzur bat botaz esan zion, “ondo da, ondo da...”.

**“Dokumentu horiek
argitara ateratzen baziren,
belauntzi berrian ez,
kartzelan emango zuen
Raimundok bere erretiroa”**

Martin Gartzandia
Abokatua eta idazlea

Idoia Zenarruzabeitia, EAEko lehendakariordea, eta Ogasun eta Herri Administrazio sailburua:

**“Irribarreaz edo borondateaz
aparte oraindik ez dakigu Zapaterok
zein plan duen arazoak konpontzeko”**

Zorrotz eta tinko ikusten zaio beti, bere sailaren kompetentziak defendatzen. Euskadiko erakundeen bigarren aurpegia da, Juan Jose Ibarretxe lehendakariaren ondoren. Emakume gartsua, Usansolokoa, politikagintzan ibilbide oparoa du. Deustuko Unibertsitatean atera zuen Zuzenbideko lizentziatura; Legebiltzarkide izan zen zortzi urtez Eusko Alderdi Jeltzalearen barruan; gero, Lehendakariordetzako Koordinazio idazkari nagusi lanetan aritu zen; eta 1999az geroztik lehendakariorde da. Gaur egun, Ogasun Saila bere ardurapean dago. Egungo politikaz zein gizarteko beste zenbait gaiez mintzatu gara berarekin.

Urte politiko berriaren hasieran gaude, eta aurtengo ikasturtea aire berriekin hasiko da Espainiako Estatuan. Eraginik sumatuko al da Hego Euskal Herrian Jose Luis Rodríguez Zapatero presidente berriarekin? Zer-nolako asmoekin ikusi duzu Zapatero? Nolako harremana izan nahiko zenukete berarekin?

Zure azken galderatik hasita, erantzun beharra daukat Eusko Jaurlaritzak erakunde edota instituzio guztiekin harreman normal bat izan nahi duela. Horixe izan da beti gure asmoa eta gure nahia; beste gauza bat da lortu ahal izatea edo ez, baina, jakina denez, hori ez dago gure esku bakarrik, zeren bi aldean arteko harremana bi aldeek bultzatu behar dute.

Bestalde, Zapaterori buruz, oraingoz esan dezakedan guztia zera da: oraindik ezagutzeko dugula eta dena frogatzeko duela. Egia da haren formek zerikusi gutxi dutela Aznarrekin, baina lehendakariak esan ohi duen bezala, irribarre edo “talantearekin” bakarrik ez dira arazoak konpontzen, eta, alde horretatik, irribarreaz edo “talanteaz” aparte, oraindik ez dakigu Zapaterok zein plan duen arazoak konpontzeko. Alderantziz, PPren antzeko estrategia erakutsi du orain arte Euskal Herriarekiko. Hortxe ditugu Kupoa, Prestige edo Ertzaintzaren inguruko desadostasunak, Epaitegi Konstituzionalera jotzea Eusko Legebiltzarrean onartu diren legeen aurka, Sestaoko “La Naval”-en etorkizuna kolokan jartzea...

Kupoa dela-eta

Aspalditik dator Eusko Jaurlaritzaren eta Espainiako Gobernuaren arteko desadostasuna, kupoz bereziki. Espainiako Ogasun Ministerioak akordio baten beharra azpimarratzen du kuporen auziari irtenbidea emateko. Zein jarrera har-

tuko du Jaurlaritzako Ogasun Sailak kupoz, eta zer konponbide ikusten diozu? Zer harreman dago une honetan Ogasun Ministerioarekin?

Jaurlaritzak ere ikusten du akordio baten beharra. Are gehiago, Eusko Jaurlaritza izan da akordio horren bila gehien ahallegindu dena, bai PPren garaian eta baita orain ere PSOEko Gobernuarekin.

Sozialisten kasuan gertatzen dena da Zapatero jaunak bere hitza eman ziola lehendakariari auzi hau, eta berari lotuta daudenak (Prestige, Ertzaintza, e.a.), konponduko zirela; baina uztailen ikusi genuen konpromisoa ez zela bete. Hitzak hitzak dira, baina ekintzei dagokienez, Estatuak Euskadiri zor dion dirutik beste kenketa bat izan zen, eta jarrera horrek Zapateroren hitza eta konpromisoa buruz behera uzteaz aparte, mesfidantza gehiago sorrarazteko balio izan du, zoritxarrez.

Azken finean, gu elkarriketarako eta akordio bat lortzeko prest gaude, baina, euskaldunon artean zer edo zer sakratua bada, hori emandako hitza da, eta hitza ematen denean bete egin beharra dago. Momentuz ikusi izan duguna zera da: Espainiako presidentek ez duela bere hitza betetzen.

Kupoaren auzian bakarrik ez, beste arlo batzuetan ere hainbat gauza eskatu dizkio Jaurlaritzak gobernu zentralari. Zapaterok Ibarretxerekin uztailen izandako elkarriketa batean hainbat gauza agindu zituen, besteak beste, Ertzaintza handitzea eta hondoratutako Prestige petrolio-ontziak sortutako kalte ekonomikoak Jaurlaritzari ordaintzea... Zer espero duzu ikasturte berrirako? Lortuko al ditu Jaurlaritzak helburu horiek?

Barka egidazu baina gai horien inguruan espero dugun gauza bakarra Zapaterok lehendakariarekin hartutako konpromisoa betetzea da, besterik ez. Hori horrela ez bada, aurrerantzean nola jokatu behar dugun ikasteko balio izango du.

Estatutu Berrirako proposamena

Udazkeneko hosto-hotsa Euskadiko gobernuan ere nabaritzen da. Lehendakariak esan du datozen hila-beteak bakea eta normalizazio politikoa lortzeko erabakigarriak izango direla. Ibarretxe plana, Eusko Jaurlaritzaren Estatutu Berrirako Proposamena... Nola lortuko da alde guztien proposamenak elkarri uztartzea? Lortuko al da Legebiltzarrean beharrezkoa den gehiengoa, Ibarretxe plana abian jartzeko? Zer estrategia erabiliko duzue Lehendakariordetzan?

Alde guztien proposamenak diozu? Bada, nik proposamen bakarra ezagutzen dut: Jaurlaritza osoaren izenean lehendakariak egindakoa, eta, gainera, dago-kion erakundean aurkeztua: Legebiltzarrean.

Hemen ez du balio komunikabideetan edota frontoi bateko mitinean proposamen bat daukadala esateak, gero demokrazian dagokion tokian aurkezten ez badut; izan ere, komunikabideetan, mitinetan, ez dago eztabaidatzeko aukerarik. Azken finean, halako jokaerak bi gauza adierazten ditu: alde batetik, mugimendu propagandistiko edo taktiko baten aurrean gaudela; eta, bestetik, nire ustez askoz larriagoa, eztabaidari uko egiten zaiola, funtsezko eta benetako eztabaidari beldur zaiola... Zergatik ote da?

Azken aldian asko hitz egiten da herri-galdeketa. Noiz galdetuko zaio herriari eta zer galdetuko zaio? Non kokatzen dituzu Nafarroa eta Iparraldea gai honetan?

Lehenengo, herriaren borondatea ordezkatzan dutenek Legebiltzarrean eztabaidatu egin behar dute, eta gero gerokoak. Baina, hau esan ondoren, gustatuko litzaidake beste gauza bat ere azpimarratzea: Jaurlaritzak, lehendakariak, euskal gizartearekin hartzen dituen konpromisoak bete egiten dituela, eta konpromiso hori hor dago, mahai gainean.

Nafarroari eta Iparraldeari dagokienez, hango herritarren borondatea izango da erabaki beharko duena nolako harremanak nahi dituzten Euskal Herriko beste herrialde eta herritarrekin.

Udazkena bakarrik ez, ondorengo hilabeteak ere mugimendu handikoak izango dira. Hauteskundeak gainean daude. Hirukoarekin jarraitzeko aukerarik ikusten duzu ala laugarren bati ateak irekitzeko aukera dago? Alderdi sozialistarekin hitzarmenak egiteko aukerarik bai?

Hurrengo gobernuakideei buruz hitz egin aurretik, hauteskundeetan herritarrek eman beharko dute beren iritzia; beraz, nire aldetik halako espekulazioetan sartzea fikzio hutsa egitea litzateke. Edozein kasutan, behin baino gehiagotan esan dugu, lehendakaria bera aurrean, indarrean dagoen hirukoa etorkizunerako apustu estrategiko bat dela, zeren euskal gizartearen gehiengo politikoa eta soziala ordezkatzan baitu. Honetaz konbentzita gaude, erabat. Baina, berriro diotsut: lehenengo, herritarrek hitz egin beharko dute.

Emakumeak eta politika

Tradizioz gizonezkoena izan den mundu batean murgilduta zaude, eta gaur egun ere gizonezkoak gehiago dira emakumezkoak baino. Nola ikusten ditu lehendakariorde emakumezko batek bere arduraren eta familia bat osatzea, esate baterako? Uztar al daitezke biak?

Zergatik ez? Lehendakariorde, mediku edo dendari izateak ez du, nire ustez, zerikusi handirik familiako ardurak betetzera-koan. Eta, gainera, esandakoak emakume zein gizonezkoentzat balio du.

Emakumeek jasaten dituzten tratu txarrak eguneroko albiste bihurtu dira. Erakundeek gizartea hezteko eta tratu txar horiek saihesteko egiten duten politika eraginkorra dela uste duzu, ala beste bide batetik bideratuko zenituzke politika horiek?

Ez dut esango erakundeek abian jartzen dituzten neurriak ez direla garrantzitsuak, baina, nire iritziz, halako arazo bati aurre egiteko askoz garrantzitsuagoa litzateke gizarte osoaren aldaketa kulturala, hau da, hausnarketa sakon eta serio bat gizon-emakumeen egitekoei buruz bai familia barnean, bai lan esparruan, e.a.

Edozein kasutan, aurreratzen dizut datozen asteetan Jaurlaritzak Gizon-emakumeen arteko berdintasunerako Legea aurkeztuko duela Legebiltzarrean.

Politikarien artean, zenbaitetan, ausardia erakutsi duzu janzkeran, eta estilo propio bat sortu duzula ere esan daiteke. Politikan arrakasta izateko, garrantzitsua al da modan egotea? Kontuan hartzen al dira moda eta estetika joerak politikagintzan?

Hori horrela ez dela pentsatzea gustatuko litzaidake, zeren segur aski gizon bati ez zenioke halako galderarik egingo. Politikan edo bizitza honetako edozein eginkizunetan arrakasta izateak –erabili duzun hitzari heltzearen– seriotasunaren, arduraren eta lanaren ondorio bat izan behar duela uste dut. Eta horrek ez du zerikusirik norberak, janzteko orduan, daukan gustu edo estilorekin.

Ekonomia eta politika alde batera utzirik, zein dira Idoia Zenarruzabeitiaren zaletasunak? Nolako da lehendakariordea etxean, lagunartean, eguneroko bizimoduan?

Ba, pertsona guztiz normala naizela esan beharra daukat, horrela da-eta. Sendiarekin egotea, lagunekin solasaldian ibiltzea, e.a. dut gustuko. Arlo honetan ez dut sekreturik, benetan. Akaso ez dut gehiegi edo oso ondo saltzen neure burua –nahiz eta kontrakoa esateak interes edo “morbo” gehiago sorraz dezakeen– baina horrela da, sentitzen dut.

Nerea Pikabea
Kazetaria

Osatuz: Osasunaren Esparruko Langileak Euskalduntzeko Ikasmaterialeen Bilduma

OSATUZ OROKORRA ETA OSATUZ PEDIATRIA

Osatuz ikasmaterialeen bilduma argitaratu dute lankidetzan HABE, Osakidetza eta IVAP erakundeek. Osakidetzako euskararen erabilera-plana garatzen laguntzeko asmoz sortu dira ikasmateriale horiek, hartara, bertako mediku, erizain nahiz laguntzaileek gaixo eta hiritarrekiko harremanetan euskara erabil dezaten. Helburua, beraz, profesionalen eta bezeroen arteko elkarriketak, informazio-orriak, idatzizko agiriak, etab. euskaraz egiten gaitzea eta ohitzea da.

Asmo horrekin, osasun-arloko profesionalak euskara erabiltzen trebatzeko, alegia, *Osatuz* Orokorra eta *Osatuz* Pediatria langai didaktikoak sortu dira. Unitateak ez dira euskalduntzearen hasieran erabiltzekoak, 2. Hizkuntza Eskakizuna prestatzeko langaiak baizik, zehatzago esanez.

Bildumaren ikastunitateetan lantzen diren gai guztiak osasun-eremuak dira. Mass-medietako zientzia-testuak hartu dira abiapuntu, esaterako, Zientzia.net webgunetik edo *Elhuyar* zientzia-aldizkaritik hartutako artikulua, Euskadi Irratiko saiotean sendagileei egindako zientzia-elkarriketak, etab. Landutako gaiak, besteak beste, honako hauek

dira: anbulatorioak, hipokondriakoak, nekea lanean, sendagilearen eta gaixoaren arteko komunikazioa, antibiotikoak, kolesterola, anorexia eta bulimia, gaixo terminalak, gripea, gibleko hantura, alergiak, zorriak, bat-bateko heriotza, txertoak, eztarriko mina, asma...

Osatuz bildumaren barruan bi azpisail egin dira:

- **Osatuz Pediatria:** osasun-arloan umeei lan egiten duten pediatria eta erizainei zuzendutakoa.
- **Osatuz orokorra:** osasun-arloan lan egiten duen edozein profesionali zuzendutakoa.

Bilduma bederatzi liburuk osatzen dute: horietako zazpitan ikastunitateak daude jasota, eta beste bietan glosategiak eta transkripzioak. Baditu, baita ere, bideo-zintak eta CDak, zeinetan jaso baitira telebistatik eta irratitik hartutako grabazioak.

Irakaslearen unitateak HABEren webgunean daude jarrita; eta, eskuratzeko, pasahitza behar da.

OSATUZ	BILDUMA
OSATUZ OROKORRA	OSATUZ PEDIATRIA
IKASLEAREN LIBURUAK	IKASLEAREN LIBURUAK
Osatuz orokorra 1	Osatuz pediatria 1
► Osasuna lanbide	► Osasuna eskolan
► Osasuna lanean	► Osasuna lehen urtean
► Osasuna aisialdian	
Osatuz orokorra 2	Osatuz pediatria 2
► Osasuna etxean	► Osasuna lanbide
► Osasuna oporretan	
► Osasuna eta heriotza	
Osatuz orokorra 3	Osatuz pediatria 3
► Osasuna urtarotetan	► Osasuna etxean
► Osasuna eta itxura	► Osasuna gorputzean
Osatuz orokorra 4	Osatuz orokorra 4
► Osasuna gorputzean	► Glosategiak
	► Transkripzioak
Osatuz orokorra 5	
► Glosategiak	
► Transkripzioak	
<i>Osatuz orokorra CDa</i>	<i>Osatuz pediatria CDa</i>
<i>Osatuz orokorra Bideoa</i>	<i>Osatuz pediatria Bideoa</i>

Proiektu hau lan-talde baten emaitza da, eta posiblea izan da jende askoren lanari esker. Batetik, Debabe Udal Euskaltegiko irakasleak, AEK-ko hainbat didaktikarik eta bereziki Hernaniko Udal Euskaltegiko irakasleek lan egin dute unitateen sortze-prozesuan.

Aipatzekoak dira, bestalde, UZEI erakundearen partaidetza –proiektuaren hasiera-hasieratik–, Jabier Agirreren lanki-

detzaren bidez: testuak orraztuz, aholkularitza arlo terminologikoan eskainiz, glosategiak sortuz... eta HABE erakundea, egitasmo horren gidaritza, koordinazio eta errealizazio didaktikoa eta jarraipena bideratu dituen.

Begoña Martinez

HABEko Ikasmaterialeen ataleko arduraduna

Basamortuan, askatasuna amets

Basamortu idorrean bizi dira sahararrak, *hamada*-n, haien jaioteritik urrun. 1975. urtean Marokok haien herrialdea okupatu zuenean, Tinduf eskualdeko kanpamentuetan errefuxiatu ziren, Algerian. Hogeita hamar urte daramatzate bertan, harea antzuaren artean, askatasunarekin amets eginez.

Hondarra, harriak, zuhaitz bakan batzuk eta kilometroetan hedatzen den lur eremu zabal eta bakartia baino ez dute begien aurrean. Tindufeko kanpamentuetan bizi diren haurrek, dena den, paisaia berdeak eta itsasoaren urdina pintatzen dituzte euren marrazkietan. Inoiz ikusi ez duten lurraldea pintatzen dute basamortuan: Mendebaldeko Sahara. Oasia. Bertara itzultzearekin amets egiten dute sahararrek. Fosfatoa, minerala, petrolio eta gasa ugariak dira han, eta nekazaritza eta arrantzatik bizitzeko baliabide nahikoa dago. Tindufeko eskualdean, berriz, ez da horren arrastorik. Eskualde antzu horretan lehengaiak lortzea ia ezinezkoa da, eta tenperaturak muturrekoak dira: udan 50 gradu izan daitezke eta neguan, aldiz, 10 zero azpitik.

Hartara, nazioarteko elkartasunari esker bizi dira sahararrak. Orotara 200.000 pertsona bizi dira kanpamentuetan, emakumeak eta haurrek gehienak. Gizonak, berriz, —beste 100.000— lurralde okupatuetan daude, frontean. Nazio Batuen Erakundeko (NBE) Errefuxiatuen Laguntzarako Batzordea eta Elikagaien Munduko Programa arduratzen dira, oro har, oinarritzko elikagaiak bermatzeaz. Dena den, nazioartearen elkartasuna haratago doa eta, ildo horretan, sahararrek ezinbestekoa izan dute mundu zabaleko herritarrek emandako laguntza: elikagaiak, sendagaiak, ikas-materiala... Euskal Herria elkartasun horren ikur izan da urteotan. Memento honetan Eusko Jaurlaritzak urtero berritzen duen hitzarmen bat du Saharako Errepublikako Gobernuarekin. Euskal Herriko gobernuz kanpoko erakundeak ere lan aparta egiten ari dira errefuxiatuen kanpamentuetan daudenen bizi baldintzak ahalik eta duinenak izan daitezen.

EUSKAL HERRIAREN LAGUNTZA

Herri Sahararraren Lagunen Elkartek, esaterako, makina bat ekimen eta kanpaina eraman ditu aurrera urteotan. 1997. urtean sahararren prestakuntza teknikoa garatzeko programa abiatu zuen. Geroztik hainbat eta hainbat ikastaro egin dira,

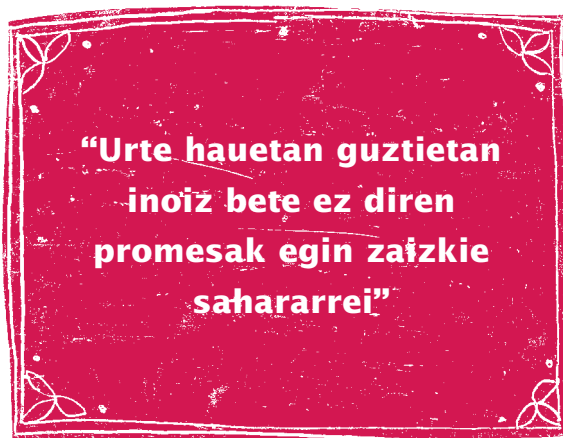
kudeaketaren, administrazioaren eta informatikaren prestakuntza hobetzeko. Iaz, IVAPEk (Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea) programa horrekin bat egin zuen, eta aurtun errefuxiatuen kanpamentuetan administrazioa hobetzeko plana garatzen ari da.

Euskal herritarren eskuzabaltasuna, dena den, amaigabea da. Urtero 400 ume saharar etortzen dira gurera udako oporrak pasatzera. Horrek ongi elikatzeko, jolasean aritzeko eta sendagilearengana joateko aukera ematen die umeei. Tarteka elikagaiak bildu eta, makina bat kilo zereal, azukre eta irinkutxa bidali izan dira Tinduferra. Eusko Jaurlaritzak 4.000 kartoi zuri bidali zituen iaz kanpamentuetara. Sei eta hamahiru urte bitarteko haurrek euren ametsak pintatu dituzte bertan. Udan marrazkiak gurera ekarri, salmentan jarri eta bildutako dirua errefuxiatu gunera bidali da. Oraintsu, Saharar Herriarentzako Tokiko Garapen Ekonomikoa Bultzatzeko Programa

jarri da abian. Ekimenaren xedea kanpamentuen burujabetasun ekonomikoa sustatzea da, ekoizpen propioa eta merkataritza indartuz. Programak bi ildo nagusi ditu: batetik, eskulanak, tailerrak, nekazaritza eta abeltzaintzaren alorrean lan egitea eta, bestetik, prestakuntza lantzea.

Hogeita hamar urte daramatzate sahararrek Tindufen. Kanpamentuak lau barruti edo *wilaya*-tan banatuta daude. Mendebaldeko Saharako lau hiri nagusien izenak dituzte: El Aaiun, Smara, Dajla eta

Auserd. Kanpamentuak, pixkanaka-pixkanaka, bizileku duin bihurtu dituzten arren, munduko bazter horretan itsasoa berriro ikustearekin egiten dute amets. Urte hauetan guztietan inoiz bete ez diren promesak egin zaizkie sahararrei. Marokok behin eta berriro eragotzi ditu independentzia aldarrikatzeko egin diren saio guztiak: subiranotasunari eusten dio, eskualdeko baliabideak ez galtzeko. 1991. urtean NBEk Mendebaldeko Saharako Erreferendumerako Misioa (Minurso) eratu zuen, hain zuzen ere, Fronte Polisarioaren eta Marokoren arteko su-etena indarrean sartu zen urte berean. Nazioarteko erakundea, dena den, ez da gai izan denbora epe horretan erreferenduma egiteko.

ERROLDA, DESADOSTASUN ITURRI

Balizko erreferendumean bozkatzeko eskubidea izango luketen errola desadostasun iturri izan da beti; izan ere, horrek izugarri baldintzatuko luke azken emaitza. Fronte Polisarioak hau aldarrikatzen du: hautesle erroldan kanpamentuetan bizi diren 200.000 sahararrak eta Mendebaldeko Saharan dauden beste 100.000 baino ez direla sartu behar –horietatik 87.000k izango luke bozkatzeko aukera–. Marokok, berriz, Saharan bizi diren 200.000 marokoarrek ere bozkatzeko eskubidea dutela argudiatzen du –130.000k bozkatu ahal izango lukete–. NBek egindako hautesle erroldari hainbat helegite jarri eta, hartara, behin eta berriro trabak jarri dizkio erreferendumari Marokok.

James Bakerrek, NBeko ordezkari bereziak, egin zuen azken plana, Baker plana; irtenbiderako azken itxaropena izan zen. Plan hartan Mendebaldeko Saharak autonomia izatea eta bost urteren buruan autodeterminazio erreferenduma egitea proposatzen zen. Marokok, dena den, inoiz ez zuen plana onartu. James Bakerrek dimisioa eman zuen iragan ekainean, eta hil honen bukaeran Minursoren agintaldiaren epea amaituko da. Bizitza garratza dela diote sahararrek tea hartzerako garaian. “Aurreneko tea garratza da, bizitza bezala; bigarrena suabea, heriotza bezala; gozoa hirugarrena, maitasuna bezala”. Pazientzia bidelagun, sahararrek, bederen, ez dute itxaropenik galdu.

KRONOLOGIA

1884	Espainiak Mendebaldeko Sahara okupatu eta kolonia bihurtu zuen.
1973	Independentzia aldarrikatzen duen Fronte Polisarioa sortu zen.
1975	Marokok herrialdea okupatu zuen Martxa Berdearekin. Fronte Polisarioa Mauritaniaren eta Aljeriaren ondoan diren lurraldeetan babestu zen. Tindufeko kanpamentuetan errefuxiatu ziren sahararrak, basamortuan, Aljerian.
1976	Errepublik Arabiar Saharak Demokratikoa (RASD) aldarrikatu zuen Fronte Polisarioak.
1988	Nazio Batuen Erakundearen (NBE) Konponbide Plana onartu zuten Marokok eta Fronte Polisarioak. 1992. urtean autodeterminazio erreferenduma egitea zehazten zen bertan.
1991	NBEko Mendebaldeko Saharako Erreferendumerako Misioa (MINURSO) eratu zen. Fronte Polisarioaren eta Marokoren arteko su-etena indarrean sartu zen.
1992	Marokok errola onartu ez, eta atzeratu egin zen erreferenduma.
1997	James Baker NBeko Mendebaldeko Saharako ordezkari berezi izendatu zuten. Houstongo Akordioa sinatu eta urtebeteko epean erreferenduma egitea adostu zen. Erroldaren osaketan ados jarri ez, eta galdeketa ez zen egin.
2003	Hamabi hilabeteko epean bozak eta bost urteko epean autodeterminazio erreferenduma egitea proposatzen duen plan berria aurkeztu zuen James Bakerrek. NBek aho batez onartu zuen, bi aldeei betearazteko agindua ez eman arren. Fronte Polisarioak onartu egin zuen; Marokok, berriz, baztertu.
2004	James Bakerrek kargua utzi zuen. Behin eta berriro luzatu den NBeko Mendebaldeko Saharako Erreferendumerako Misioaren (MINURSO) epea urriaren bukaeran amaituko da.

SALEK BABA HASSENA

Mendebaldeko Saharako Kooperazio ministroa:

“Euskal herritarren elkartasunaren lekuko izan gara eta zuen premian gara orain ere”

Saharako Errepublika Arabiar Demokratikoko Kooperazio ministroa da Salek Baba Hassena. Sarritan izan da gurean euskal erakunde eta gizarteari emandako laguntza eskertzen eta martxan diren proiektuei buruzko xehetasunak ematen. Tindufeko errefuxiatu gunean zegoela mintzatu da gurekin.

Euskal Herriak laguntza handia bideratu du errefuxiatu guneetara. Zer puntutaraino izan da baliagarria elkartasun hori?

Oso lagungarria izan da, bereziki, kanpamentuetan bizi diren sahararren sufrimendua arintzeko. Euskal Herrian sentsibiltate handia dago gure egoerarekiko, bai ikuspuntu humanitariorik eta bai ikuspuntu politikotik ere; izan ere, laguntza humanitarioa jarrera politiko horren ondorio logikoa dela uste dut. Laguntza arlo ezberdinetara bideratu da: elikadurara, osasunera, hezkuntzara... Oso pozik gaude, beraz, eta aukera hau baliatu nahiko nuke, euskal erakunde eta herritarrei gurekin izandako eskuza-baltasunarengatik eskerrak emateko. Euskal herritarren elkartasunaren lekuko izan gara eta zuen premian gara orain ere.

Tindufeko errefuxiatu guneetan bizi diren sahararren iraupena, neurri handi batean, nazioarteko laguntzaren menpe dago. Nazio Batuen Erakundeak berriki jakinarazi duenez, errefuxiatuek malnutrizio kronikoa dute. Zein egoeratan daude sahararrak?

Egoera oso kezagarria da. Elikagaien Munduko Programa eta Nazio Batuen Erakundeko Errefuxiatuen Laguntzarako Batzordea izan dira gure oinarritzko beharrianak asetu dituztenak, eta orain arte unean-unean eman dituzte laguntzak. Aurten, ordea, iragarri zituzten dirulaguntza-kuotak murriztu egin dira, besteak beste, nazioarteko diru emaileek ez dutelako aurretik hitzartutako diru kopurua bere osotasunean eman. Horrek haustura bat eragin du, eta memento honetan arazoak daude produktu osagarriak jasotzeko. Urtea amaitu arteraino oinarritzko produktuen horniketa bermatuta dago, baina hortik aurrera egoera kritikoa izan daiteke.

Nazioarteko dirulaguntza horren menpekotasuna albo batean utzi eta autonomia areagotzeko estrategiak aztertzen ari zarete. Zertan da ekimen hori?

Horretan ari gara, baina aintzat hartu behar da lurralde honek zailtasun asko dituela, gure kabuz elikatzea bermatuko lukeen nekazaritza sistema bat ezartzeko. Nekazaritza eta abeltzaintza programak jarri ditugu abian eta bideragarriak direnak aurrera eramaten ari dira. Halaber, kooperatibismoa sustatzen ari gara enplegu egonkorra areagotzeko.

Kanpamentuetan bizi diren herritarren egoera larria da. Lurralde okupatueta bizi diren sahararrak, berriz, are egoera larriagoan daude, ezta?

Bai. Errepresioa da nagusi bertan: adierazpen askatasuna eta giza eskubideak etengabe urratzen dira. Marokoren zorroztasuna salatzen dugu, ildo horretan, ez delako nazioarteko erakundeen ebazpenak betetzen ari.

Nazio Batuen Erakundeak autodeterminazio eskubidea jasotzen duen plana onartu zuen aho batez. Plan horretan erreferenduma egiteko aukera jasotzen da. Zergatik ez da orain arte erreferendumik egin?

Marokok borondate politikorik ez duelako, eta aurrera egiteko ekimen eta ahalegin guztiak baztertu dituelako. Bestetik, nazioarteko komunitatearen ahultasunarengatik: nazioartea ez da gai izan berak onartutako ebazpenak ezartzeko. Horrek Maroko indartu du; izan ere, presio falta hori baliatu du bereari eusteko. Segurtasun Kontseiluko hainbat kidek, azken batean, Marokoren tesia sostengatu eta defendatu dute.

James Bakerrek dimisioa eman zuen iragan ekainean eta bere plana kolokan da memento honetan. Zer gerta daiteke datozen hilabeteotan?

Ez dakit. Argi dagoen gauza bakarra da Marokok ez duela aurrera egiteko borondaterik. Guretat ahalegin askoren ondoren adostu zen Baker plana baino ez da baliagarria, eta horretaz gain ez dugu beste aukerarik ikusten: autodeterminazioa eta independentzia eskubideak aintzat hartzen ez dituen edozein egitasmok porrot egingo du. Baker plana oso-osorik onartu edo baztertu behar den plana da.

Itxaropenik ba al dago sahararren artean?

Nazioarteko komunitatearekiko nolabaiteko etsipena dagoen arren, oraindik plana gauzatzeko gaitasuna izango duela uste dugu. Nazio Batuen Erakundeko beste porrot baten aurrean ez egotea espero dugu; izan ere, horrek atzera buelta bat ekarriko luke, hau da, borrokara bueltatzea, eta hori da behin eta berriro sailhesten ari garena. Dena den, gure pazientzia mugatua da.

Fronte Polisarioak hogeita hamar urte bete zituen iaz. Zer ekarri dio Fronteak Saharako herriari urte hauetan guztietan, eta zein egoeratan dago gaur egun?

Fronteak agerian utzi du indar politiko sendoa dela eta aurrera egiteko eta egoerari eusteko moduan dagoela. Gure xedea autodeterminazioa gauzatzeta da, bien bitartean egoerari eusteko indarra badugu. Bide bakarra hori dela pentsatzen dugu.

Borroka armatura bueltatzeko aukera hor dagoela ohartarazi duzue sarritan. Aukera hori aztertzen ari al zarete orain ere?

Ez dugu aukera hori erabat baztertu behar.

Kristina Berasain
Nerea Pikabea
Kazetariak

UMEEN KONTUAK¹

Euskaldun berri asko (eta zaharrak ere bai) izerditan jartzen dira, hurrei agindu, galdera edo azalpen sinpleenak emateko orduan. Ez dakigu nola esan: *¿te han arañado en clase? tiene diarrea, no te quites los mocos, ¡vaya hipo!...* En fin, nahiz eta laugarren hizkuntza-eskakizuna edo EGA izan, ez dakigu etxeko gauzak esaten. Horretan laguntzeko, zerrendatxo hau osatu dugu guraso, irakasle arduratsu, eta etxean euskaraz jardun nahi duten horientzat guztientzat. Eta herri euskaldunetan bizi direnei, deia: **etsi zorte handiz etxean ikasitakoari.**

MAITASUNA

Etorri zaitez altzora, gozatu egin behar zaitut-eta (igurtzi).	<i>Ven a mi regazo, que te voy a hacer unos mimos.</i>
Badago musutxo bat niretzat?	<i>¿Me das un besito?</i>
Etorri zaitez hona eder hori (kutuntxo)!	<i>¡Ven aquí, mi vida/amor!</i>

LOA

Hau da lo-gosea daukadana!	<i>¡Tengo un sueño atrasado!</i>
Zelako lo errea daukan haurrak!	<i>¡Este crío se muere de sueño!</i>
Harri eta horma dago lo.	<i>Duerme como un tronco.</i>
Ume honi lo-kuluxka bat egitea komeni zaio.	<i>No le vendría mal echarse una cabezadita.</i>
Lo bat egin dut bart.	<i>He dormido de un tirón.</i>
Lorik egin ezinik igaro dut gaua (begiak batu ezinik, begiak bildu ezinik).	<i>No he pegado ni ojo en toda la noche.</i>

GARBITASUNA

Garbitu beterreak (begiko bekarrak)!	<i>¡Quítate esas legañas!</i>
Ez ibili peskan (angulatan)!	<i>¡No te hurgues en la nariz!</i>
Egizu zintz!	<i>¡Suénate los mocos!</i>
Orraztu ile-txima horiek!	<i>¡Péinate esas greñas!</i>
Halako zikin-batzailea!	<i>¡Qué forma de ensuciarse!</i>
Hemen dago egoteko anabasa hemen (lorrina, nahaste-borrastea...)!	<i>¡Menudo desorden!</i>

JANTZI

Atzekoz aurrera jantzi duzu nikia.	<i>Te has puesto el niki al revés.</i>
Ortozik ez ibiltzeko, ba!	<i>¡Que no andes descalzo!</i>
Beso gorri ibiltzea gustatzen zaigu (mahuka hutsik, manga gorri...).	<i>Nos gusta remangarnos.</i>
Kremailera kateatu zait!	<i>¡Se me ha atascado la cremallera!</i>

JANA

Jan ganoraz!	<i>¡Come como Dios manda!</i>
Sailean jan (hurren-hurren hartu jana)!	<i>¡Come sin elegir!</i>
Ondo al dago hotz-beroan?	<i>¿Está así bien de temperatura?</i>
Ondo al dago gazi-gezan (Gatzean zelan dago)?	<i>¿Cómo está de sal?</i>
Pipermin larregi egin diozu eta majo berotzen du ahoa.	<i>Le has echado demasiado picante, y pica un montón.</i>

¹ Artikulu hau *Galdezka* liburutik ateratako kapitulu baten laburpena da; badakizu, beraz, nora jo, oso-osorik irakurri nahi baduzu: Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea. *Galdezka. Euskarazko zalantzei erantzunez*. Vitoria-Gasteiz: Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea, 2003.

Txikitu jatekoa ondo ahoan eta gero irentsi (mamurtu)!
Korroskadarik ez bota mahaian.
Mingainari haginka egin dio.
Zurrustadarik egin barik edan!
Kontrako eztarritik joan zait ogi txapur bat eta ia-ia ito naiz
(okerreko zulotik joan, kontrako bidetik joan...)
Zure zopa hau hestegorria erretzeko modukoa dago.

*¡Mastica bien antes de tragar!
En la mesa no se eructa.
Se ha mordido la lengua.
¡No sorbas al beber!*

*Se me ha ido al revés un trozo de pan y casi me ahogo.
Esta sopa abrasa.*

IZAERA, EGOERA

Beroak itota gaude.
Hotzak dar-dar egon da.
Piperraldia izan du goizean (zaputzaldia, kasketaldia...)
Ez harrotu!
Esan txarrekoa halakoa!
Ez izan zazkarra (taketa, kirtena, astoa, astakirtena...)
Zelako kankailua hazi den (Luzatu ederra hartu du)!

*Estamos asados de calor.
Estaba congelado.
Menudo rebote que se ha pillado esta mañana.
¡No te pongas gallito!
¡Desobediente!
¡No seas bruto!
¡Cómo ha crecido!*

ZARTATEKOAK ETA ENPARAUAK

Negar zotinka etorri zitzaidan.
Sasi artera jausi da eta dena urratua etorri da.
Ezpainak zartatzeko moduko hotza egiten du.
Kiskali baietz! Zatoz hona krema egitera!
Ipurdiko galanta hartu dut.
Ukabilka ibili gara eta begia belztu dit.
Eman egingo dizut gero kokoteko galanta (zaplastekoa, masailekoa, ostikada, belarri ondokoa...)!
;Te voy a dar un cachete! (bofetada, patada, sopapo...)

*Vino llorando a moco tendido.
Se ha caído a las matas y ha venido todo arañado.
Hace un frío que pela.
¡A que te quemas! ¡Ven, que te de crema!
Me he dado un buen culetazo.
Nos hemos peleado a puñetazos y me ha puesto un ojo morado.
;Te voy a dar un cachete! (bofetada, patada, sopapo...)*

GAIXOTASUN, MIN, ONDOEZ eta abarrak

Bihotzerrea daukat.
Gomitularri naiz.
Orkatila trokatu du (bihurritu, okertu...)
Kili-kili daukazu zaurian, baina ez hazka egin,
ze bestela zoldu egingo zaizu.
Eztul haizea sartu zait.
Eztarria zarratuta daukat.
Barruko sikuak nago.

*Tengo ardor de estómago.
Tengo ganas de devolver.
Se ha torcido el tobillo.
Aunque la herida te escueza, no te rasques,
que se te va a infectar.
Me ha dado la tos.
Estoy afónico.
Estoy estreñado.*

EKINTZAK

Oinez ikasi du.
Kukulumixo jarri eta egin txiza (kokoriko).
Ez jan atzamar oskolik! Eta hatz bizarrik ere ez!
Ez ibili gero putzuei begiak ateratzen (Plisti-plasta
putzurik putzu zipristinak ateratzen)!
Sakatu pedalari (eman)!

*Ha aprendido a andar.
Ponte de cuclillas y haz pis.
¡No te comas las uñas, ni los padrastrós!
;No chapotees en los charcos!
;Pedalea!*

JOLASAK

Egingo dugu ezkutaketan?
Azkenga ibiliko gara (harrapaketan)?
Amaka ibiliko gara?
Egingo dugu futboleant?

*¿Jugamos al escondite?
¿Jugamos a pillar?
¿Jugamos a mamás?
¿Jugamos al fútbol?*

Aimar Aurka Otxando

“1. partida:
Lozano aurka Gorostiza

2. partida:
Pagola aurka Urkia”

–Zera errazago! Txoripitokeria galanta deritzot horri.
Lehengoak nahiko ez eta bista ere kontra orain!
–Zuk, hortaz, honela ipiniko zenuke:

“1. partida:
Lozano Gorostizaren aurka

2. partida:
Pagola Urkiaren aurka”

–Bai. Non dago ba koxka hor? Laster asko irakurtzen da.
Eta bista-kontu hori aipatu duzunez, hau esango dizut: ze
partida den jakiteko “nor noren kontra da?”, “nortzuk
dira?”, “zein eta zein dira?”, horrela egiten dugu galdera.
Eta erantzunak hauek: “Arakama Urkiaren aurka” edo
“Robles eta Lozano” (buruz burukoetan), “zuek biok eta
gu biok” edo Pagola eta Urkia, eta Arakama eta Robles”
(binakakoetan) edo Gorostiza eta Urkia, eta Pagola,
Arakama eta Robles (bi hiruren aurkakoetan). Kartelean
jarrita, hona aukerak:

Galdera: nor noren kontra?	Galdera: zein eta zein? /nor eta nor? (I)	Galdera: zein eta zein? /nor eta nor? (II)	Bista hutserako, koloreak erabilia:
1. partida: Lozano Gorostizaren aurka	1. partida: Lozano eta Gorostiza	1. partida: Lozano - Gorostiza	1. partida: Lozano – Gorostiza (letra gorriz) (urduinez)
2. partida: Pagola eta Urkia Arakama eta Roblesen aurka	2. partida: Pagola eta Urkia eta Arakama eta Robles	2. partida: Pagola - Urkia eta Arakama – Robles	2. partida: Pagola - Urkia (gorriz) Arakama – Robles (urduinez)
<i>*Oharra:</i> Bistarako zaila?	<i>*Oharra:</i> “eta” gehiegi?	<i>Oharra:</i> Zenbakien atzeko pun- tua “garren” irakurtzen dugun bezala (2. = bigarren), marratxoa “eta” irakur daiteke (- = eta), ira- kurri nahi izanez gero.	

Oharra: Hau idatzi duenak ez du bat ere gustuko Peru Abarkak Maisu Juani egiten ziona egitea, hau da, bakean utzi ez, hitz, esamolde eta bestelako asko ere zuzentzen zizkion-eta. Eta badaki zera ere, Peruk berak ere fallo ematen bazekiela, Azkuek behintzat baditu, Peruren esate-modu batzuk direla-eta, egindako oharra. Esate baterako, Peruk diotso batean M. Juani: “...*nok igarri zuei dakizuzan edo ez, osatuten zauriak, ezagututen bedar onak?*”, eta Azkuek: “*Edo-ren orde zala esaten da onako aukeraldietan*”. Esan nahi dudana da besteren hutsak zuzendu gabe bakerik ez dugunok tentuz ibili beharra dugula, geureak ere egiten ditugu-eta.

Kaxildo Alkorta
IZOkO Itzulpen Lantaldeko arduraduna

Abetxukoko tomateak

Joxe Ramonek Eusko Jaurlaritzan egiten zuen lan. Lotsatia zen oso eta umetatik erakutsi zuen bakardaderako ez ezik baita tamaina txikiko gauzetarako zale-tasuna: objektu txikiz osatzen zituen bildumak, espazio txikiak zituen maite, halako beldur eta ikara handi batek hartzen zuen leku zabaletan, gaizki pasatzen zuen jendartean eta lagunekin ere bakarka moldatzen zen ongien. Tipo baketsua oso, handitasunari errespetua eta ikararen arteko zerbait ziona.

Halakoxea zen Joxe Ramon. Maniatiko izatera iritsi gabe, txukuna zen, metodikoa eta patxada handikoa.

Ez zuen ahalegin handirik egin behar izan ikasketak gurasoei zama handirik sorrarazi gabe burutzeko. Karrera-urte bakoitza atera zuen bata bestearen ondotik, txintxo-txintxo, urtez urte lorturiko beken bitartez. Karrerako azken urtea egiten ari zela Eusko Jaurlaritzako mandatarari-postu baterako aurkeztu zuen bere burua eta oposizioa prestatzen pare bat hilabete buru-belarri emanik, han lortu zuen, horrela, besterik gabe, lanpostu finko bat.

Uda hartan bertan ezkondu zen Aliziarekin, fakultatean eza-gututako bere adineko neska lagunarekin. Izaeraz guztiz bes-telakoa, ondo konpondu ziren, halere, ezkondu eta gutxira izan zuten Eider alabatxoa aurrera ateratzeko.

Aliziak ere desio zuen lanpostua eskuratu zuen irakaskun-tzan. Bikain zihoakien dena, Gasteizko erdialdean erositako etxebizitza on batean bizi zirelarik, harik eta behin Aliziak Joxe Ramoni esan zion arte: beste batekin maitemindu naiz eta nahiago izan dut gauzak diren bezala agertu: apartatu egin nahi dut, bizi egin nahi dut. Joxe Ramonek, aho bete hortz gelditu baitzen, ez zuen asmatu hitz erdi bat ere erantzuten.

Handitu egin zion horrek Joxe Ramoni gauza txikietarako joera edo, bestela esanda, gauza gero eta txikiagoetan babes-ten zuen bere burua. Hala, emeki-emeki, bata bestearen atzetik hartu zituen erabakiak: lanean erdira jaitsi zuen lan-ordu-tegia; bi urteko eszedentzia hartzea ere pasatu zitzaion burutik, baina Aliziari hilero pasatu beharreko diruak eta Abetxuko auzoan alokatu zuen gelagatik ordaindu beharre-koak ez zioten hartarako aukerarik ematen.

Oso pozik zegoen Abetxukon alokatu zuen gelarekin. Bate-tik, literak zituelako (Eider joaten zitzaionerako) eta bestetik etxeko jabeak, osagarri txiki baten truke, etxe-atarian zeukan ortu txikia ere alokatu ziolako, Joxe Ramonek hala eskatuta.

Ekainaren amaiera zen eta aurten uztailean hartuko zituen Joxe Ramonek oporrak, Eiderrekin Abetxukoko gela litera-dunean pasatuko zituenak. Espero zitekeenaren kontra, lasai

eta goxoa izan zen uztail hura. Goizak, etxeko jabeak ortuan bere sasoiak nola-hala jarritako tomate-landareak txukuntzen, zaintzen eta haiekin hizketan ere ematen zituen Joxe Ramonek, ureztatze-lanak ilunabarrerako utziz, Eiderrek ortuaren izkin batean jarritako kanpin-mahaitxoaren gainean udako koaderno bat betetzen zuen bitartean. Arratsaldetan, tomateak ureztatzeko orduak heldu bitartean siesta egiten zuen Joxe Ramonek, eta Eiderrek, berriz, auzoko neska-mutilekin jolasean ematen zituen orduak eta orduak, pozik.

Uztailaren hondarrean, amarengana bidali aurretik, agurtze-ko unean, ortuko dozena-erdi bat tomate jarri zizkion Joxe Ramonek Eiderri plastikozko poltsa batean.

Aliziak, Aliziaren lagun berriak eta Eiderrek elkarrekin afal-du zuten abuztuaren lehenengo arrats hartan. Afaltzen amai-tu eta honela esan zuen Aliziaren lagun berriak: “Bikaina benetan afaria, baina batez ere tomate hori, sekula jan gabea nintzen hain tomate goxorik.”

Eiderrek irribarre egin zuen, gauza asko adierazten duten irri-barre horietakoa.

Mikel Garmendia
Idazlea

Nolakoa izan beharko luke telebista publikoak?

Telebista publikoa pribatuarekiko oso diferentea izan behar denentz piztu da eztabaida: bildu ditugun iritziak ez datoz bat telebista publikoak izan beharko lituzkeen ezaggarriak zehazterakoan. Gaur egungo telebistagintzak joera batzuk ditu eta eredu horren egokitasuna neurtzea funtsezkoa da. Halaber, aproposa da telebistari eskatuko geniokeenaz hitz egitea. Ezagutzen dugun telebista eta ezagutu nahiko genukeen telebista izan dugu hizpide.

Fermin Etxegoien
Berria egunkariko telebista kritikaria

Telebista publikoek eta pribatuak ez dute hain diferenteak izan behar. Biek eskaini beharko lituzkete kultura eta heziketa beren programetan, baina betiere entretenimendua ahaztu gabe, azken elementu hau ezinbestekoa iruditzen baitzait telebista batean.

Publikoak ez du, beraz, telebista zuria izan behar. Nork bere muga ezarri beharra dauka, baita telebista publikoan ere, ez bailitzateke egokia alde zuretik finkatutako eduki, arau eta egituren arabera jokatzeko. Unean unekora moldatzea funtsezkoa da gaur egungo telebistagintzan. Horretarako garrantzitsua da telebista publikoak kontuan hartzea pribatuak zertan ari diren. Hala ere, telebista pribatuak baztertzeko dituzten hainbat arlo, kultura kasu, telebista publikoak bere gain hartu beharko lituzke, besteek ez baitute halakorik egingo. Hartara, estrategia sendo batean oinarritu beharra dago, betiere momentu bakoitzera egokitzeko moldagarritasunari eutsiz. Kontuz ibili behar da, dena den, borondate pedagogikoa oso agerian ez uzteko, bestela gorrotagarri bihurtzen baita. Garai batean eman zuten *Balinda* egin beharko litzatekeenaren eredu ona zen, baina kendu egin zuten aspaldi. Gaur egungo egoerari begiratuta esan dezakegu TVE1ek ez, baina TVE2k, aginteari lotuta egon arren, igande arratsalde batean, adibidez, txukun betetzen duela bere zeregina zerbitzu publiko gisa. ETB1, berriz, abandonatua dago. Programazioa marrazki bizidun japoniarrez eta kirolez bete, eta musika, literatura edo kalitateko fikzioa ez dira ia ageri.

Andoni Ortuzar
EiTBko zuzendari nagusia

Europar Batasunak erantzun zion galdera honi 1997. urtean, Amsterdamen, bi ardatz nagusi harturik. Aurrenekoa orokorra da, eta telebista publiko indartsu eta eraginkor baten aldeko apustua egiten du. Telebista publikoak kalitatezko programazio zabala eskaini behar du, gizarte osoari begira, ahalik eta herritar gehienengana iristeko. Beraz, telebista publikoak kalitatezkoa, orokorra eta lehiakorra izan behar du Europan. Eta bigarren ardatza zehatzagoa da. Izan ere, Amsterdameko Itunak "Programa-Kontratua"-ren bidea zehazten du telebista publikorako. Dokumentu horren bidez, telebistak programazioa eta zerbitzu batzuk emateko konpromisoa hartzen du, eta horren truke, Gobernuak finantziario publikoa eskaintzen dio. Horixe da gure eredu. EiTBk Eusko Jaurkitzarekin adostu-

tako Programa-Kontratuan gauzatzen da. Horren arabera, "telebista publikoa" izena hitzez hitz onartzen dugu. Batetik, telebista: profesionala eta gizartearekin komunikatzen asmatzen duena; eta bestetik, publikoa: gizarteari zerbitzua eskaintzen diona.

Enrique Campos
Telebilbao-ko zuzendaria

Telebista publikoak gaur egun pribatuaren antza handiegia dauka. Ez luke hain komertziala izan behar. Horren ordez, zerbitzu publikoaren izaeran sakontzea komeniko litzaioke. Telebista publikoaren zeregina hiritarrari zerbitzua ematea da, nahiz eta funtzio hau diruz errentagarria ez izan. Zoritxarrez, baina, gatazka komertzialean buru-belarri murgildua dago, eta konpetentzia egiten dio telebista pribatuari finantziario bikoitzaren bitartez. Hau da, erakunde publikoen aurrekontuetatik jasotako diruaz gain, telebista pribatuen diru iturriez ere baliatzen dira. Esate baterako, orain dela gutxi diru laguntza publiko bat eman zioten telebista pribatuekin lehian zegoen telebista publiko bati. Arazo hau esparru guztietan gertatzen da: lokalean, autonomikoan, estatukoan eta nazioartekoan. Ez da gure arazoa bakarrik; baina, hala ere, ez dauka zentzurik telebista publikoak, adibidez, pribatuak eskaintzen dituen telesaio berberak ematea. Pelikula bat erosi edo artista jakin bat kontratatzeke diru gehiago ordain dezake eta horrek merkatua garestitzen du, telebista pribatuen kalterako. Horrek guztiak ez dio herritarri inolako mesederik egiten. Administrazio publikoak taxiak eskainiko balitu, gaitasun ekonomiko handiagoa izanik, taxi pribatuak hondoratuko lituzke. Aitzitik, administrazio publikoak elbarrituentzako taxi bereziak jarriko balitu –horrelakorik egongo ez balitz–, orduan zerbitzu publikoa betetzen ariko litzateke. Azken finean, zergatik jasotako diru publikoarekin zer egiten den hausnartu beharra dago. Telebista publikoak pribatuaz aparteko beste bide batzuk jorratu behar ditu.

Juanba Berasategi
**Ibaia-ko (Ikus-
 -entzunezkoen Euskal
 Ekoizle Burujabeen
 Elkarte) lehendakaria**

Telebista publikoek zerbitzu publi-
 ko bati dagozkion zereginak bete
 behar dituzte. Telebista pribatuak
 audientzien arabera mugitzen dira:
 ikusleek agintzen dute eskaintako
 programen artean zeintzuek segitu
 behar duten. Telebista publikoek ez

lukete irizpide horien arabera jokatu behar, zeren politika
 horrek, ikusten denez, telebistan programa kaskarrak zabaltzea
 eragiten baitu, ospetsuei buruzko zurrumurruetan oinarritutako
 horiek kasu. Telebista publikoek, pribatuen eredia jarraitzen
 dutenez, ez dute bete beharko luketen zerbitzu publikoaren iza-
 era errespetatzen. Euskal Telebistan, adibidez, argi ikusten da
 hori, ez baitute eredu propiorik. Batetik bestera saltoka dabil-
 tza beti, politika propiorik zehazteke, eta horrek ondorio kalte-
 garriak dakartza. Ekoiztetxeek ere sufritzen dugu hori. *Muga-
 rik gabeko telebisten* legea onartu zenetik, telebista publiko
 orok bere aurrekontuen %5 inbertitu beharko luke bertako
 ekoizpenetan. Lege horren arabera, telebista publikoaren zere-
 gina ikus-entzunezkoen sektorea zaintzea da: haren pizgarri
 bihurtu beharko luke. Euskal Telebistaren zeregina, beraz, gure
 inguruan garatzen diren ekimenak babestea eta sustatzea litzate-
 ke, baina ez du halakorik egiten. Euskal Telebistak ez du
 legea betetzen. Ondorioz, ikus-entzunezkoan aritzen den jende
 gehienak kanpora joan behar izaten du lanera. Euskal Telebis-
 tak konturatu beharko luke bertako ekoizpenak ezinbestekoak
 direla programazio aberasgarriago bat erdietsi ahal izateko; hau
 da, besteen ereduaren kopia txarretan eror ez gaitzen.

Carlos Gil
**Gara egunkariko
 telebista kritikaria**

Ez dut ulertzen zergatik onartzen
 den, orokorrean behintzat, telebista
 eta irrati publikoak izatea gurea
 bezalako gizarte neoliberaletan.
 Beste esparru askotako jarduera
 merkatuaren legeen menpe utzi da
 erabat; baina ez dirudi telebistaren
 arloan egoera hau epe luzera ere
 aldatuko denik. Izan ere, telebista
 publikoa eremu guztietan indartsua baita: estatuan, autonomia
 erkidegoetan, eta abar. Estatuak bete beharreko oinarritzko
 zerbitzu publikoa dela argudiatu ohi da horretarako. Izan,
 ordea, boterean dagoen alderdiaren esanetara aritzen den
 tresna da beti. Hori da leku guztietara hedatu den eredu. Tele-
 bista publikoek gehienbat publizitate instituzionala zabaltzen
 dute. Horrez gain, aisiarako programa eta fikzio merkea eta
 publizitate komertziala besterik ez dute eskaintzen, ia. Telebis-
 ta publiko egoki bat egin nahi izanez gero, gaur egungoak ez du
 ezertarako balio. Despolitizazioa izan beharko luke oinarri.
 Badakit hori ezinezkoa dela, baina, ahal den neurrian,
 gobernuarekiko loturetatik askatu beharko litzateke, boterean
 dagoen alderdiaren presio ahalmena gutxitzeko. Beharrezkoak
 lituzke estatutu argi batzuk, eta horietan edukia zehatz-mehatz
 definitu. Telebista publiko egoki baten funtzioa egiazko infor-
 mazioa ematea, izaera didaktikoa edukitzea eta aisialdirako
 aukerak ahalbidetzea litzateke, baina inondik inora ez orain-
 goek egiten duten eran. Telebista publikoaren etorkizun ideala
 audientzien irizpideak kontuan izan gabe jokatu lukeen
 zerbitzu bihurtzea litzateke, SOFRESen inkestetan agertuko ez
 litzatekeen telebista, alegia.

Edorta Arana
EHUko Komunikazio eta Gizarte Zientzien Fakultateko irakaslea

Telebistaren jabetza pribatua nahiz publikoa izan, telebista berez da publikoa. Uhinek gurutzatzen duten
 airea eta kableek okupatzen duten lurra guztionak dira; beraz, telebistak edozein kasutan hartu behar du
 kontuan bere izaera publikoa. Telebista definizioz da zerbitzu publikoko komunikazio sistema; hortaz,
 berdin da telebista jabetzaz publikoa edo pribatua izatea. Denek gorde beharko lukete zerbitzu publikoa iza-
 tearekiko koherentzia. Hala ere, gehienetan ahaztu egiten da hau, eta jabetza publikoa dutenei bakarrik
 eskatzen zaie denei eskatu beharko litzatekeena. Duela lauorogei urte inguru, BBC telebista katea sortzean
 finkatutako helburua informatzea, hezte eta entretenitzea zen. Baina gaur egungo telebistak entretenimen-
 durako joera du, eta jendeak uste du telebista pribatuak ez dituela helburu horiek bete behar. Telebista
 pribatuak, hortaz, etekin ekonomikoa eta entretenimendu hutseko programazioa lehenesten ditu; publikoa,
 berriz, ezin da erabat horretan erori, nolabaiteko oreka lana egiten ahalegindu beharra daukalako. Kontua

da, gaur egun horretarako giroa oso kontrakoa dela; izan ere, merkatuak askoz hobeto erantzuten dio entretenimendu hutseko progra-
 mazioari. Telebistagintzak, publikoak zein pribatuak, audientzien politika jorratu beharko luke epe ertain edo luzera. Horregatik, mese-
 degarria litzateke telebistagintza behatu eta kontrolatuko lukeen erakunde orokor bat egotea. Frantzia eta Katalunian badira halakoak.
 Frantzia, adibidez, telebistagintzari buruzko txostenak landu eta zigorrak ezartzeko aukera daukate, arauak betearazleak direlako.
 Erkidegoan, Estatuan eta Europan halako erakunde bermatzaileak egon beharko lirateke, baina ez erakunde partzialak, orokorrak
 baizik, pribatuari publikoari bezainbeste eskatuko diotenak.

Arkaitz Zubiri
Kazetaria

Administrazio jarduera: BILERA

Behin batean, nire alabak bospasei urte zituela, galdetu omen zioten zertan lan egiten zuen aitak (nik, alegia) “Bilerak egiten ditu” erantzun omen zuen. Oso ondo asmatu zuela esango nuke. (Diodan bidenabar, amak ere Administrazioan lan egiten zuela –eta duela– eta hark “paperak mugitzen” egiten zuela lan erantzun zuela. Ez da nire alaba delako, baina zorrotasun zoragarritzko erantzunak iruditzen zaizkit biak.)

Bilera-motak eta helburuak

Bilera da, beraz, Administrazioan gehientsu erabiltzen den hitz horietako bat eta, ez gutxiago, denboraren proportzio handia ematen duen eginbide horietako bat. Gehiago kasu batzuetan bestetan baino, noski. Badirudi zenbat eta maila hierarkiko altuagoa izan, orduan eta bilera gehiago egin behar direla; nagusiak bileraz bilera dabiltzan bitartean, langileok esana bete eta kitto!

Ez du zertan horrela izan. Bilera, jakina denez, zenbait lagunen elkartzea da, leku eta ordu jakinean. Lan, proiektu edo egiteko bat aurrera eramateko lantalde bateko zein lantalde desberdinetako jendea elkartu beharra dagoenean, badugu bilera bat. Bilera egitea egokia izan daiteke, adibidez, lantalde bateko (zerbitzu edo atal bateko) lankide guztiei proiektu berri bat azaltzeko, edota lan-baldintzen arazoren bati buruzko iritziak jasotzeko.

Helburuaren arabera, bi motatako bilerak direla esan izan da: batzuen helburua informazioa konpartitzea da; bestee-na, negoziatzea.

Lehen motatakoek, noski, beste zenbait aldaera izan ditzakete: informazioa batek zenbaiti helaraztekoak, zenbait lagunek bat informatzekoak, informazioa bildu ondoren erabakirik hartzekoak, eta abar.

Negoiazio-bilerek, aldiz, eskema uniformeagoa dute: bi taldek osatzen dute bilera, bi interesen ordezkari eta negoziazio-estrategien arauak bete ohi dira horrelakoetan.

Informazio-bilerei dagokienez, argibide praktikoa batzuk eman nahi ditugu gaurko saioan.

Izan ere, maizegi gertatzen zaigu bilera batera agertu eta halako denbora galtze sentimen bat, bilera gero eta aurrerago eta gero eta nabarmenagoa. Bilerak egiterakoan kontutan hartzea komeni den hainbat puntu aipatuko ditugu.

Bilera eraginkorrak egiteko aholkuak

Lehen aholkua: sistema eraginkorrena denean eta denetarako erabili bilera, ez denetarako. Beraz, lehenik galdetu zure buruari, egoera jakin horretan, zein den helburua eta zein horretarako biderik egokiena.

“Maizegi gertatzen zaigu bilera batera agertu eta halako denbora galtze sentimen bat”

Adibidez, helburua zenbait pertsonari informazio jakin bat helaraztea denean, posta elektronikoa erabiltzea azkarra-go, argiagoa eta, baita, merkeagoa izango da ziur aski, ez dirutan bakarrik, baita denbora eta esfortzutan ere. Alderantziz, proiektu edo langintzaren bati buruz pertsona kopuru jakin baten iritziak jaso nahi baldin bada, bilera egitea izan daiteke egokiena; bestelako hautabideak, adibidez, idatzizko txosten bana eskatzea edo banan-banako elkarrizketak egitea, ezinezkoa edo luzeegia litzatekeenean.

Bigarren aholkua, bileraren formatua erabakitzerakoan ere (partaide kopurua, luzera, aurkezpena, baliabide idatziak edo ikus-entzunezkoak zein informatikoak, eta abar) helburuari kasu egitea da. Adibidez, bileran izango direnek idatzi dezaten nahi baduzu, ezin izango duzu argia itzali beharreko tresneriarik erabili (proiektagailu, gardenki eta abar)

“Ongi planifikatzea eta zuzen bideratzea dira bileraren arrakastarako ezinbesteko baldintzak”

Hirugarrena: bileraren gai-ordena eta iraupena ongi planifikatu eta partaideei aurrez jakinarazi. Bilera bera erraztuko duzu partaide guztiek aldeztu aurretik baldin badakite zertaz hitz egingo den (edota erabakirik hartuko den ala ez) eta zein izango den bileraren nondik norakoa. Gai-ordena idatziz ematea (ala deia egiterakoan helaraztea) eta bilera hasi orduko gainerako azalpenak ematea oso da lagungarri.

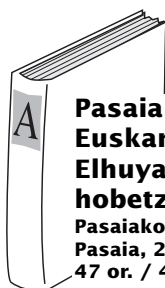
Laugarrena, partaide guztien parte hartzea bideratu eta erraztea litzateke, hau da, gela eta mahai egokia, hizpide-txandak, mahai-buruaren jarrera egokia eta abar. Bileraren buru egiten duenak kontu egin beharko du partaideek bileraren edukiaz ongi jabetu eta mintzatzeko aukera izan dezaten. Horrela, askotan ez da nahikoa izango inork hitz egin nahi duen galdetzea, baizik eta mahai ingurukoei banan-banan galdetu beharko zaie.

Ildo berean eta partaideen kopuruak horretarako biderik ematen badu, mahai biribilak edota bilerakideek elkar ikusteko aukera ematen dutenak hobetsiko ditugu, parte hartzea bultzatu nahi badugu.

Bukatzeko, zera azpimarratu nahiko nuke: bilera tresna bat dela, lantalde bat zuzentzen duenak erabili dezakeena, edozein lantalde mota dela ere, egin nahi dena egiteko egokiena denean. Halaber, ongi planifikatzea eta zuzen bideratzea direla bileraren arrakastarako ezinbesteko baldintzak.

Eneko Oregi
Itzultzaile Zerbitzu Ofizialeko burua

HIZTEGIAK

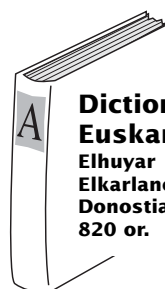
Pasaiaiko portuaren Hiztegia **Euskara-gaztelania / Gaztelania-euskara** **Elhuyar Aholkularitza; Euskaraorain** **hobetze-taldea**

Pasaiaiko Portua
Pasaia, 2004
47 or. / 47 or.

Pasaiaiko Portuko Agintaritzak 2000. urtean euskararen erabilera areagotzeko Planari ekin zion Elhuyarrekin batera. Plan horren emaitzetako bat da orain eskuartean dugun hiztegi berri hau, aurrean, martxoan, argitaratu dena: portuko langileek sortua, portuan euskara errazago eta erosoago erabiltzeko, tresna bizi-bizia beraz. Hori dela eta, oinarria euskara batua izan arren, euskalkia oso kontuan izan dute. Mila hitz inguru ditu, gaztelaniaz eta euskaraz, bederatzi atal nagusitan banatuta: itsasoa eta haizea, Portuko Agintaritzaren sailak eta lanpostuak, bulegoko materiala, laneko tresnak, erremintak eta arropak... Eguneroko lanak premia berriak sortzen dituzenez, hiztegiak orri zuri batzuk ditu, langileek oharrak jaso ditzaten; kanpokoentzako bi bide daude oharrak bidaltzeko: posta arrunta (Hiztegia, Pasaiaiko Portuko Agintaritza, 56 posta-kutxa, 20110 Pasaia) eta posta elektronikoa (hiztegia@puertopasajes.net)

Hiztegia saretik hartzeko helbidea:

www.erabili.com/zer_berri/berriak/dokumentuak/2004/pasaiakohiztegia.pdf

Dictionnaire Elhuyar Hiztegia **Euskara-frantsesa / Français-basque**

Elhuyar
Elkarlanean
Donostia, 2004
820 or.

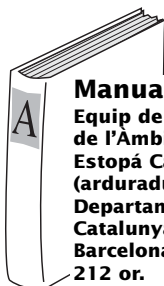
36.000 sarrera ditu, euskara-frantsesa eta frantsesa-euskara atalean banatuta. Azpisarrera modura 6.000 hitz elkartu, esapide eta lokuzio. Eranskinen artean, honelakoak dakartza: gramatika (euskal deklinabidearen eta aditz laguntzailearen taulak, euskal alfabetoaren letren izenak, zenbakien idazkera, data eta orduak nola idatzi), Espainia eta Frantziako probintzien izenak, munduko estatuen izenak, Euskal Herriko udalen izenak eta sigla-zerrenda bat. Lanerako hainbat iturri erabili dute, baina oinarri-oinarrian, Xarritonek argitaratutako euskara-frantsesa / frantsesa-euskara hiztegia dago.

Europar Batasuneko Oinarritzko **Hiztegia**

Diccionario básico de la Unión Europea
Martín y Pérez de Nanclares, J; Urrea Corres, Mariola
Herri Ardularitzaren Euskal Erakundea
Oñati, 2003
660 or.

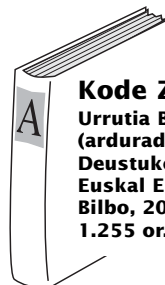
Adituentzat zein Europar Batasunarekin lotutako gaiak behar bezala ulertu nahi dituen edonorentzat egoki-egokia. Hortxe aurkituko dituzue hainbat kontzeptu labur, garbi eta ondo azalduta, euskaraz eta gaztelaniaz: ba al dakigu zer den behin eta berriro entzuten dugun *Europako Agiri Bakuna-Acta Única Europea*? Eta *Europako Banku Zentrala-Banco Central Europeo*? Azalpen bakoitzaren ostean oinarri juridikoa eta kontzeptu osagarriak zehazten dira.

Manual de llenguatge judicial

Equip de Normalització Lingüística
de l'Àmbit Judicial
Estopá Casals, Anna; García Ginestà, Cristina
(arduradunak)
Departament de Justícia e Interior – Generalitat de Catalunya
Barcelona, 2003
212 or.

Hizkuntza kriptikoa, iluna, zaila eta herritarrontzako ulertezina, horrela definitu izan dugu zuzenbide hizkera oraintsu arte: auzitegitik agiriren bat jaso eta nork jakin zer esaten zuen? Herritarrok gaur egun eskatu ez ezik, exijitu ere egiten diogu administrazioari hizkera argia, zehatza eta ambigüotasunik gabekoa. Eta Justizia Administrazioak onartu egiten ditu eskubide horiek (Diputatuen Kongresuaren Plenoak 2002ko apirilaren 16an aho batez onartutako ez-legezko proposamena). Hori dela eta, badira administrazio eta zuzenbide hizkera berritzeko edo, hainbat kasutan, sortzeko ahaleginetan dabilzanak, adituen hizkera eta herritarrona uztartzeko ahaleginetan, oreka lortu nahian. Gaztelaniaren molde anakronikoetatik urrundu eta Kataluniako Justizia Administrazioarako hizkera bizia eta hurbila lantzerako eskuliburu hau: idazteko irizpideak, terminologia, agiri-ereduak... Benetako dokumentuetan oinarrituta, gaztelaniazko hainbat estilo kontu ere zailantzen jartzen ditu. Oso erabilgarria.

Kode Zibila / Código Civil

Urrutia Badiola, Andrés; Urrutia Idoaga, Esther
(arduradunak)
Deustuko Unibertsitatea / Herri Ardularitzaren
Euskal Erakundea
Bilbo, 2004
1.255 or.

Historian lehenengo aldiz, euskaraz dugu dagoeneko Espainiako Kode Zibila. Bertsioa bi hizkuntzatan aurkezten da, euskaraz eta gaztelaniaz, eta ez du oharririk, Lege-testu elebidunen bildumarako ezarritako irizpideei jarraituz. Erraz erabiltzeko moduko edizioa prestatu nahi izan dute egileek, eta lan eskerga egin dute bai zuzenbidearen esparruan bai hizkuntzalaritzaren eremuan, arlo biak egoki lotzeko. Bukaerako aurkibide analitikoak erraztu egiten ditu bilaketa-lanak.

Indarkeria Erdi Aroko gizartean: bandoen arteko borrokak Euskal Herrian

Erdi Aroan zehar Mendebaldeko Europaren ezaugarrietako bat gizartearen bortizkeria izan zen. Beste era batera esanda, pertsonen edo taldeen arteko harremanak maiz adierazten ziren indarkeriaren bidez. Indarkeria kulturen eta arau juridikoetan sartua zegoen Erdi Aroan. Pentsa dezagun, adibidez, gerretan, ordalietan, mendekuetan edo zigor-sisteman. Zeresanik ez ekonomi edo gizarte-krisi garaian, edo krisi politiko edo espirituala zegoenean: indarkeria muga pentsaezinetaraino iristen zen, gerren edo gizarte-gatazken esparruan. Halaxe gertatu zen Erdi Aro berantiarrean, sistema feudalaren (1280-1480) lehenengo arazo larri orokorra gertatu zenean. Nabarmentzekoak dira Ehun urteko gerra eta baita honako gizarte-gatazka hauek ere: Flandesen izandakoa (1325-1328), Frantzian *Jacquerie* delakoarekin (1358), Ingalaterran *loldoekin* (1381), Florentzian *ciom-piekin* (1378 y 1382) edo Bohemian *taboriekin* (1419-1437). Euskal Herria ez zen salbuespena izan.

Euskal nekazaritzaren ekoizpena blokeatu egin zen 1280tik aurrera, baina biztanleriak gora eginez jarraitu zuen. Egoera horrek desoreka eragin zuen, izan ere gari-alearen eskaintza gero eta urriagoa zen, eta eskaria, gero eta handiagoa. Goseak eta heriotzak etorri ziren; hau da, demografiak behera egin zuen, eta izurri beltzak ere izan zuen horretan eragina (1348). Gorabehera horrek herrietako euskal noblezia hondoratu zuen: ordaintzaileen kopuruak behera egin zuen; bizi-rik iraun zuten nekazariak nobleen orubeak utzi eta hiribilduetara alde egin zuten (Gasteiz, Agurain...); eta abar. Jauntxoei zetozkien errenta guztiak ez zitzaizkien nekazarietatik etortzen, bestelakoak ere baziren, baina horiek ere behea jo zuten, besteak beste, errekonkista gelditu egin zelako, eta ondorioz, lur-sailen eta harrapakinen banaketa bertan behera gelditu zelako.

Herrietako euskal nobleziak hainbat motatako estrategiak erabili zituen errentak handitzeko (diru-sarreraren maila), baita estrategia baketsuak ere, baina bortxazkoak nabarmendu nahi ditugu, hau da, bandoen arteko borrokak deritzanaren barruan sartzen diren ekintzak; zehatzago esateko, oinaztarren eta ganboatarren artekoak. Hiru fronte izan zituen herrietako nobleziak: nekazariak, hiribilduak eta herrietako noblezia bera; edo bestela esanda, leinuak elkarren aurka, bi bando handietan bilduak: oinaztarrak eta ganboatarrak. Ahaide nagusia egoten zen leinu horien buru, ahaideen multzoan lur eta pribilegio gehien zeuzkan eta errenta gehien jasotzen zuen kidea, alegia. Ganboatarren bandoko buru nagusiak Ganboatarrak, Olasotarrak, Abendañotarrak eta Salazartarrak ziren, eta oinaztarren artean, Lazkanotarrak, Mujikatarrak eta Butroetarrak zeuden. Leinu bateko kideak ugaritzeko lau bide izaten ziren: enkomienda, su-etena, akotatuak (justiziak jazarritakoen) eransketa eta odoleko ahaideak ugaritzeko aukera ematen zuten ezkontza bidezko aliantzak.

Lope García de Salazar Enkartazioetako bando-kidea eta bandoen arteko borroken kronika baten egilea izan zen (*Bie-*

nandanzas e fortunas), eta berak adierazten du borroka horien benetako arrazoia “lurrean gehien nork balio zuen” jakitea zela. Bandoaren, leinuaren edo ahaide nagusiaren “balio” hori bi eratara neurtzen zen: bata materiala zen (errenten, gizonen eta gotorretxeen kopurua) eta bestea sinbolikoa (ohorea eta ospea jendaurrean). Bando-kide prototipoa izan zen Juan Alonso Mujika ahaide nagusi oinaztarra, Aramaioko haraneko jauna; Mujika arduratu zen bertako biztanleen artean izua ezartzeaz (hilketak, bortxaketak, lapurretak, eroskeriak,...), eta borrokan aritzen zen Abendañoren aurka, Durangaldea menpe hartzeko. Ahaide nagusi baten zerbitzupuan dagoen leinu txikiagoko prototipoari dagokionez, Fernando Berna izan zen prototipo hori; Fernando Berna izan zen Mujikaren aurrekaria Durangaldean. Bernak zuen gotorretxearen inguruetatik pasatzen ziren guztiei eraso eta lapurretara egiten zien, eta inguruetako baserriak ere erasotzen zituen.

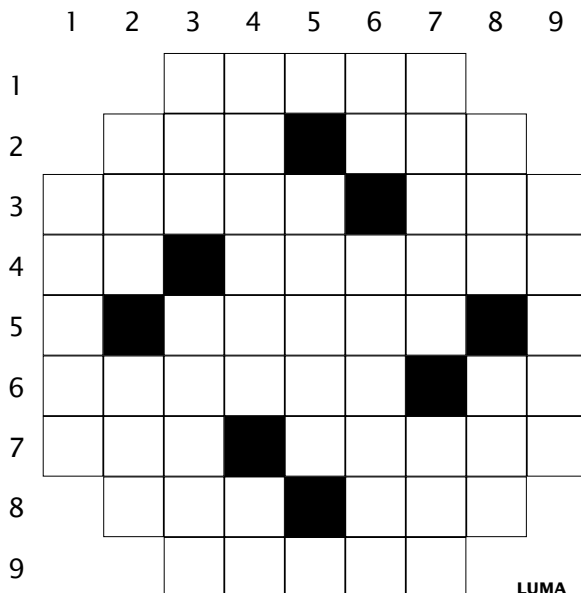
Bandoen arteko borrokek erabat oztokatzen zuten eguneroko bizimodua eta Euskal Herriko lurretan ekoizpeneko jarduerak garatu ahal izatea. Izan ziren, bai, gertakari epikoak, hala nola, Fernán Pérez Aialak eta Martín Ruiz Abendañok Orozkoren jabetza hartzeagatik izan zituzten borroka ankerrak (1412), Arrasate erre zutenekoa (1448), ahaide nagusiek Gipuzkoako hiribilduei bota zieten desafioa (1456) edo Eloorrioko bataila (1468). Gertakari horiek oso larriak zirenez, Arabako, Gipuzkoako eta Bizkaiko ermandadeek (hiribilduetako erakunde juridikoak eta polizia funtsean, Koroaren laguntza zutela) esku hartu behar izan zuten; horrezaz gain, nekazariak ere jauntxoei aurre egin zieten, eta indarkeriaz egin zieten aurre. Nabarmentzekoak dira Lenitz bailarako matxinada Pedro Vélez Gebara jaunaren aurka (1423), Kanpezuko herritarrena Lope Rojasen aurka («caballero poderoso...; omne muy cruel...; e maltrataba a los que reclamaban justicia...; e era ombre muy terrible»), edo Juan López Lazkanoren hilketa Kontrastan (1477), baleztarekin egin zioten tiro lepoan bete-betean.

Egoera hori XV. mendearen azken laurdenetik aurrera hasi zen aldatzen hainbat arrazoi direla-eta: ekonomiaren hobekuntza, ermandadeek herrietako nobleziaren aurkako borrokan izan zuten eraginkortasuna, Koroaren parte hartzea –lurraldean bakea zabaltzeko nahi baitzuen–, eta ahaide nagusien bizi-sistema zaharraren gainbehera.

Iñaki Bazán

EHUko Erdi Aroko Historiako irakaslea

Hitz gurutzatuak

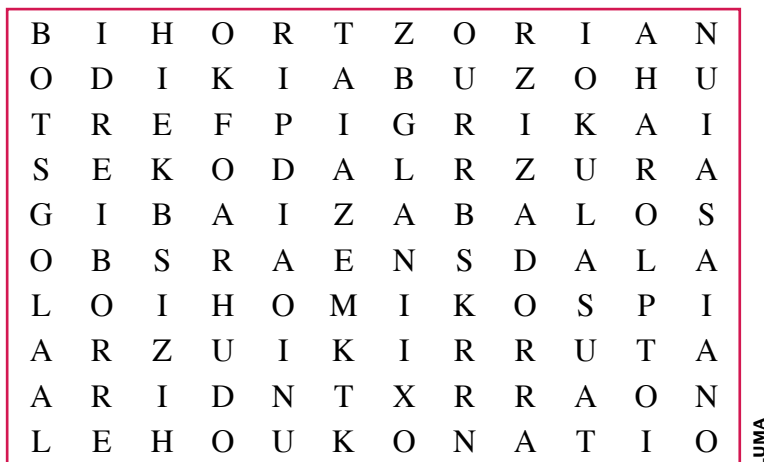
EZKER ESKUIN

1. Emakume izena. 2. Euskal sindikatua. Dozena erdi. 3. Emakume izena. ... de Janeiro, Brasilgo hiri ezaguna. 4. Azkenekoa eta lehenengoa. Esku itxi. 5. Kontsonantea. Txori mota. Bostehun, zenbaki erromatarren arabera. 6. Arma zuria. Galioaren ikur kimikoa. 7. Italiako telebista ofiziala. Kalentura. 8. Ikas eta Ari. Gironako ibaia. 9. Baratzea.

GOITIK BEHERA

1. Zangoaren atal. 2. Gabezia. Gipuzkoan, zain. 3. Burdinola. Epikari dago-kio. 4. Adiskidea. Ez eme. 5. Lehenengo bokala. Huts, errakuntza. Kontsonantea. 6. Euskal fonema. Arauak ipini. 7. Barazki mota. Suari dariona. 8. Hiru, zenbaki erromatarren arabera. Su bizi. 9. Eraso, jazarpen.

Letra zopa

Aurki itzazu letra zopa honetan Euskal Herriko zortzi ibairen izenak. Hitzak ezker eskuin, goitik behera eta diagonalean azalduko zaizkizu.

Euskararen inguruko zenbait telefono

- AEK: 94/424 17 10
- Argia: 943/37 15 45
- Berria: 943/30 40 30
- EIZIE: 943/27 71 11
- Euskal Herrian Euskaraz: 943/ 44 56 65
- Euskal Irrati Telebista (EITB): 94/ 603 10 00
- Euskal Kulturaren Erakundea: 00-335-59 93 25 25
- Euskaltzaindia: 94/415 81 55
- HABE: 943/02 26 00
- Helduen Euskalduntzerako Euskaltegia (HEI): 948/17 76 70-54
- Herri Ardularitzaren Euskal Erakundea (IVAP): 945/01 76 00
- Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza: 945/01 81 10
- Ikas eta Ari (IKA): 945/28 89 22-44
- IRALE: 945/27 44 00
- Itzultzaile Zerbitzu Ofiziala (IZO): 945/01 76 56. FAX: 945/01 76 03
- Kultura Saila: 945/01 94 64
- NAPIko Euskaltegia: 848/42 33 19-51
- NAPIko Euskara eta Hizkuntz Komunitarioak Zerbitzua: 848/42 33 49-51
- Udal Euskaltegiak: 94/440 62 17 943/80 52 54
- UZEI: 943/47 33 77

Soluzioak

Ezker eskuin:
1. Olaz. 2. ELA. Set. 3. Izaga. Rio. 4. Za. Ukabil. 5. T. Enara. D. 6. Ezpata. Ga. 7. RAL. Sukar. 8. IKA. Ter. 9. Ortua.

Goitik behera:
1. Izier. 2. Eza. Zai. 3. Oia. Epiko. 4. Laguna. Ar. 5. A. Akats. T. 6. Ts. Aratu. 7. Zerba. Kea. 8. III. Gar. 9. Oldar.

Letra zopa
Ebro, Arga, Zadorra, Oria, Errobi, Ibaizabal, Bidasoa, Aturi.

Ingurumen-prestakuntzako Plana Euskal Autonomia Erkidegoko Herri-administrazioen langileentzat 2003-2006

PRESTAKUNTZA-EKINTZAK

**Argibide
gehiago:**

webgunea

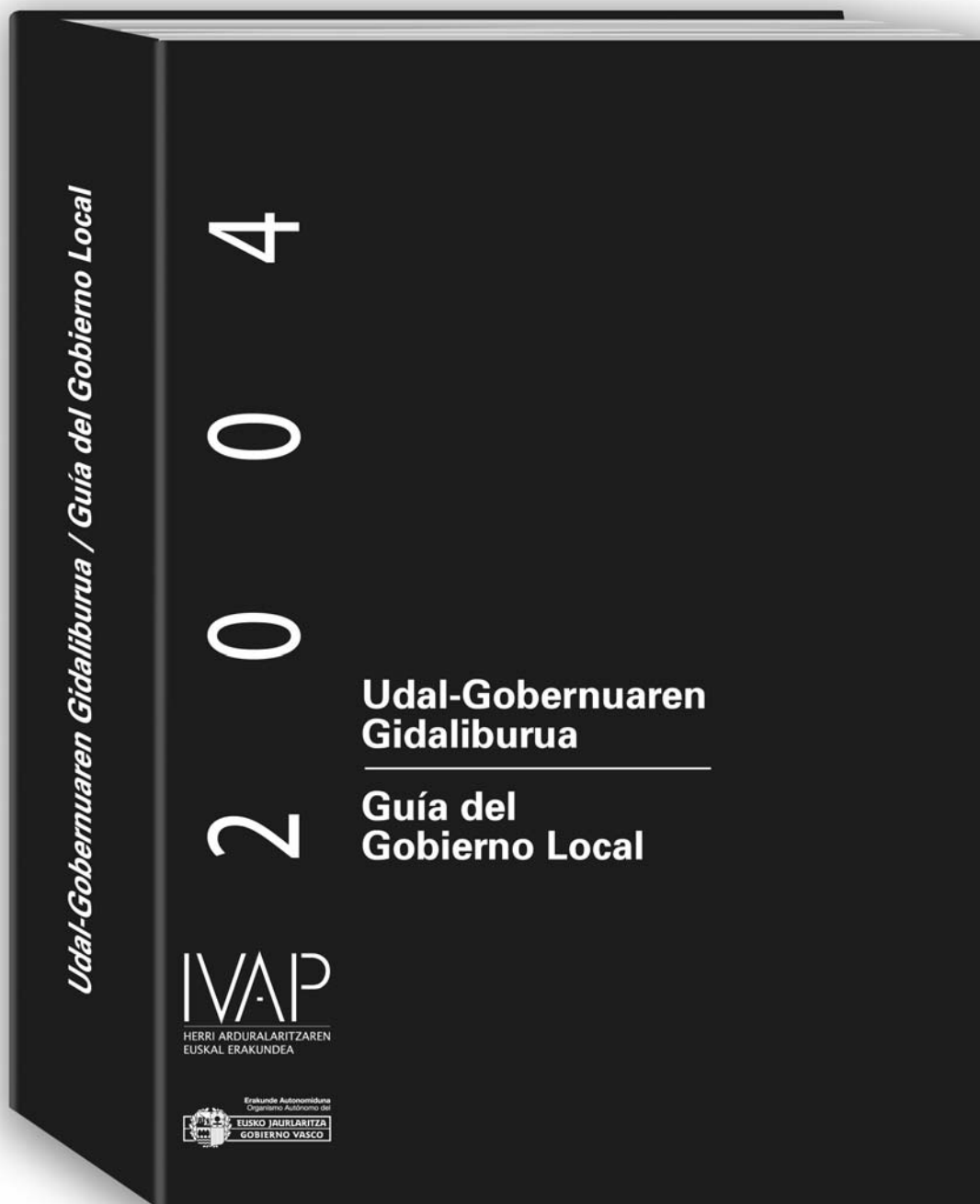
www.ivap.org

telefonoa

944 031 604

posta elektronikoa

evetu2@ivap.es

Liburu hau hemen duzu salgai:

**Unibertsitateko etorbidea z/g
20600 Oñati
Tf.: 943 782 000
Fax: 943 783 177
argitalpenak-ivap@ivap.es**